

OCENA STANU BEZPIECZEŃSTWA SANITARNEGO WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO ZA I PÓŁROCZE 2024 ROKU

1. DZIAŁ NADZORU SANITARNEGO	2
1.1. ODDZIAŁ EPIDEMIOLOGII	2
1.2. ODDZIAŁ HIGIENY ŻYWNOŚCI I ŻYWIENIA	10
1.3. ODDZIAŁ HIGIENY KOMUNALNEJ	19
1.4. ODDZIAŁ HIGIENY DZIECI I MŁODZIEŻY	24
1.5. ODDZIAŁ HIGIENY PRACY I NADZORU NAD CHEMIKALIAMİ	29
1.6. ODDZIAŁ HIGIENY RADIACYJNEJ	34
1.7. ODDZIAŁ ZAPOBIEGAWCZEGO NADZORU SANITARNEGO	36
1.8. ODDZIAŁ PROMOCJI ZDROWIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ	38
2. DZIAŁ LABORATORYJNY	42

LUBELSKI PAŃSTWOWY WOJEWÓDZKI INSPEKTOR SANITARNY
WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W LUBLINIE
20-708 LUBLIN, UL. PIEŁĘGNIAREK 6

Tel. 81 743 42 72 / 81 533 41 00

<https://www.gov.pl/web/wsse-lublin> e-mail: wsse.lublin@sanepid.gov.pl

1. DZIAŁ NADZORU SANITARNEGO

1.1. ODDZIAŁ EPIDEMIOLOGII

Sytuacja epidemiologiczna województwa lubelskiego w I połowie 2024 r.

Rejestracja zgłoszonych zachorowań na choroby zakaźne odbywała się w oparciu o aktualne definicje przypadków chorób zakaźnych, które opracowane zostały przez NIZPH-PZH PIB na potrzeby nadzoru epidemiologicznego.

Szczegółowe dane dotyczące występowania chorób zakaźnych w województwie lubelskim przedstawiają tabele i opisy zawarte w niniejszym opracowaniu.

Grypa i podejrzenia zachorowań na gripę

W I półroczu 2024 roku w województwie lubelskim zarejestrowano łącznie 8 850 przypadków zachorowań na gripę, w tym 315 potwierdzono badaniami RT-PCR, natomiast 8 535 szybkim testem antygenowym. Z powodu objawów chorobowych hospitalizowano 825 osób, co stanowi 9,32 % wszystkich chorych na gripę. **Zapadalność** na 100 tys. mieszkańców woj. lubelskiego wyniosła 440,06 i była **znacznie wyższa** od zapadalności w tym samym czasie 2023 r. (245,77).

W analogicznym okresie 2023 r. odnotowano 4 976 zachorowań, w tym 995 potwierdzono badaniami RT-PCR, a 3981 szybkimi testami antygenowymi. Hospitalizacji poddano 832 osoby, tj. 16,72 % wszystkich chorych.

W ramach nadzoru nad gripą SENTINEL, w 2024 r. w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Lublinie przebadano 88 próbek pobranych od pacjentów, tj. o 245 próbek, czyli o blisko 73 % mniej niż w roku 2023. W 35 przypadkach stwierdzono zakażenie wirusem grypy typu A, natomiast zakażenie wirusem typu B stwierdzono w 1 próbce. Jednocześnie w pobranych próbach wykryto 1 przypadek zakażenia wirusem RSV i 9 przypadków – SARS-CoV-2.

Dla porównania w 2023 r., w ramach nadzoru nad gripą SENTINEL, w WSSE w Lublinie przebadano 333 próbki pobrane od chorych, w których stwierdzono 18 zakażeń wirusem grypy A, 41 zakażeń wirusem grypy B, 17 zakażeń wirusem RSV i 106 zakażeń wirusem SARS-CoV-2.

Zakażenia SARS-CoV-2/zachorowania na COVID-19

Poniższe dane pochodzą ze sprawozdań MZ-56 o zachorowaniach na choroby zakaźne, zakażeniach i zatruciach przekazanych w I półroczu 2024 r. do WSSE w Lublinie przez PSSE z terenu województwa lubelskiego.

W I połowie 2024 r. w województwie lubelskim zarejestrowano ogółem 4 399 przypadków zachorowań wywołanych wirusem SARS CoV-2, w tym 1 prawdopodobny, 3 579 potwierdzonych testami antygenowymi oraz 819 zgłoszonych jako przypadki możliwe.

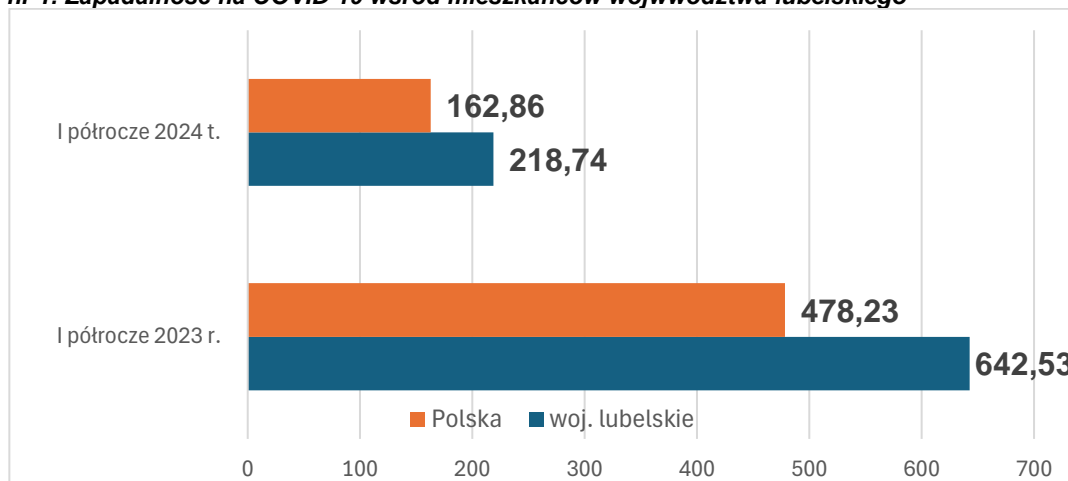
Z powodu choroby hospitalizowano 349 osób, co stanowi 7,93 % wszystkich chorych na COVID-19. **Zapadalność** na 100 tys. mieszkańców województwa lubelskiego wyniosła 218,74 i była **znacznie niższa** od zapadalności w tym samym czasie 2023 r. (642,53).

Porównując, w analogicznym okresie 2023 r. odnotowano łącznie 13 009 zachorowań na COVID-19, w tym 11 342 zarejestrowano jako przypadki potwierdzone, 1666 jako możliwe oraz 1 jako przypadek prawdopodobny. Z powodu objawów chorobowych hospitalizowano 2 200 osób, tj. 16,91 % wszystkich chorych.

W analizowanym okresie w Polsce na COVID-19 zachorowało łącznie 61 395 osób. Zakażenie wirusem SARS-CoV-2 potwierdzono testami antygenowymi u 53 599 chorych, natomiast u 7 796 osób chorobę rozpoznano wyłącznie na podstawie objawów klinicznych (przypadki możliwe). W I półroczu 2023 r. odnotowano 180 284 zachorowań, w tym 163 085

potwierdzonych i 17 199 możliwych. Zapadalność na 100 tys. mieszkańców całego kraju wyniosła 162,86, natomiast w analogicznym okresie 2023 r. – 478,23.

Wykres nr 1. Zapadalność na COVID-19 wśród mieszkańców województwa lubelskiego

Liczba ognisk „instytucjonalnych” w I połowie 2024 r. znacznie spadła w stosunku do analogicznego okresu 2023 r. Odnotowano wystąpienie 29 ognisk, tj. o **prawie 73 % mniej** niż w tym samym czasie 2023 r. (106), 28 z nich zarejestrowano jako ogniska szpitalne, które wystąpiły w podmiotach leczniczych udzielających stacjonarnych świadczeń zdrowotnych oraz 1 w DPS.

Prowadzono molekularny nadzór epidemiologiczny nad COVID-19. WSSE w Lublinie w cyklach dwutygodniowych przekazywała do laboratorium WSSE w Rzeszowie próbki do sekwencjonowania pozyskane od osób zakażonych SARS-CoV-2. W analizowanym okresie w ramach nadzoru molekularnego, do sekwencjonowania przekazano 30 prób otrzymanych ze szpitali, w których wystąpiły ogniska wywołane wirusem SARS-CoV-2. Dominującym wariantem był Omikron podtyp BA.2.86 oraz XBB.

Choroby przenoszone przez kleszcze

Borelioza z Lyme

W I półroczu 2024 r. w porównaniu do analogicznego okresu 2023 r. na terenie województwa lubelskiego zaobserwowano **nieznaczny wzrost zachorowań** na boreliozę z Lyme. Odnotowano 594 zachorowania, tj. o 26 więcej niż w 2023 r. Z powodu choroby hospitalizowano 39 osób. **Wskaźnik zapadalności** na 100 tys. mieszkańców wyniósł 29,53 i był **nieznacznie wyższy** od zapadalności w I półroczu 2023 r., który wyniósł 27,86.

W całym kraju, w analizowanym okresie zarejestrowano 9 134 przypadki zachorowań, zapadalność na 100 tys. mieszkańców całego kraju wyniosła 24,23 i była wyższa od zapadalności w tym samym okresie 2023 r – 20,46.

Najwięcej zachorowań na boreliozę z Lyme zarejestrowano wśród mieszkańców miasta Biała Podlaska i powiatu bialskiego – 69, powiatu biłgorajskiego – 39, kraśnickiego – 41, zamojskiego – 38 oraz miasta Lublin – 64.

Zapadalność na boreliozę z Lyme na 100 tys. mieszkańców województwa lubelskiego i Polski w I półroczu 2023 i 2024 roku

I półrocze 2023 r.				I półrocze 2024 r.			
woj. lubelskie		Polska		woj. lubelskie		Polska	
liczba zach.	zap. na 100 tys.	liczba zach.	zap. na 100 tys.	liczba zach.	zap. na 100 tys.	liczba zach.	zap. na 100 tys.
568	27,86	7 714	20,46	594	29,53	9 134	24,23

Neuroborelioza

W I półroczu 2024 roku w województwie lubelskim odnotowano niewielki wzrost zachorowań na neuroboreliozę w porównaniu do tego samego okresu 2023 r. Zarejestrowano 5 przypadków, natomiast w 2023 r. – 3. Współczynnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców województwa lubelskiego wyniósł 0,24 i był nieznacznie wyższy od zapadalności w I półroczu 2023 r. – 0,15, ale niższy od zapadalności dla Polski (0,31).

Zachorowanie na neuroboreliozę odnotowano w mieście Biała Podl. – 1 przypadek, powiecie białskim – 2 przypadki oraz puławskim i radzyńskim po 1 przypadku. Z powodu objawów chorobowych wszystkie osoby poddano hospitalizacji.

I półrocze 2023 r.				I półrocze 2024 r.			
woj. lubelskie		Polska		woj. lubelskie		Polska	
liczba zach.	zap. na 100tys.	liczba zach.	zap. na 100 tys.	liczba zach.	zap. na 100 tys.	liczba zach.	zap. na 100 tys.
3	0,15	153	0,41	5	0,24	118	0,31

Kleszczowe zapalenie mózgu (KZM)

W I połowie 2024 r. w województwie lubelskim zarejestrowano 8 przypadków kleszczowego zapalenia mózgu, tj. o 1 mniej w porównaniu do tego samego okresu 2023 r. Z powodu wystąpienia objawów chorobowych wszystkie osoby poddano hospitalizacji. Zapadalność na 100 tys. mieszkańców województwa lubelskiego wyniosła 0,39 i była nieznacznie niższa niż zapadalność w tym samym czasie 2023 r. (0,44).

Z meldunków o zachorowaniach na wybrane choroby zakaźne w Polsce udostępnianych przez NIZP-PZH PIB wynika, iż w I półroczu 2024 r. w całym kraju odnotowano 159 zachorowań na kleszczowe zapalenie mózgu, natomiast w I połowie 2023 r. było ich 150. Wskaźnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców dla Polski wyniósł 0,42, a w 2023 r. 0,40.

Ze względu na brak skutecznego leczenia przeciwko kleszczowemu zapaleniu mózgu zaleca się stosowanie szczepień ochronnych, szczególnie osobom, które planują letni wypoczynek w lesie lub posiadają narażenie zawodowe.

Zakażenia HIV, zachorowania na AIDS

W województwie lubelskim w I półroczu 2024 r. odnotowano 20 przypadków zakażeń HIV (współczynnik zapadalności na 100 tys. ludności – 0,99), nie odnotowano natomiast żadnego przypadku AIDS. Większość przypadków (12 osób) spośród wszystkich zarejestrowanych zdiagnozowano w mieście Lublin.

W analogicznym okresie roku ubiegłego odnotowano w województwie lubelskim 32 przypadki zakażeń HIV (współczynnik zapadalności na 100 tys. ludności – 1,57) i nie odnotowano żadnego przypadku AIDS.

W Polsce w I półroczu 2024 r. odnotowano 1048 zakażeń HIV (wsp. zapadalności na 100 tys. 2,78) i 92 przypadki AIDS (wsp. 0,24).

Od początku rejestracji do 30.06.2024 r. zgłoszono w województwie lubelskim 983 osoby zakażone HIV oraz 110 osób chorych na AIDS, odnotowano także 41 zgonów z powodu AIDS.

Inwazyjna choroba meningokokowa (ICHM)

W I półroczu roku bieżącego odnotowano 1 zachorowanie na IChM (współczynnik zapadalności wyniósł 0,05), które przebiegało z posocznicą. Natomiast w I półroczu roku ubiegłego odnotowano 5 zachorowań na IChM (współczynnik zapadalności 0,25) – które przebiegało w 2 przypadkach z zapaleniem opon mózgowo-rdzeniowych, a w 3 przypadkach z posocznicą.

Inwazyjna choroba wywołana przez *Streptococcus pneumoniae*

W I półroczu 2024 r. zarejestrowano 78 przypadków zachorowań wywołanych przez *Streptococcus pneumoniae* (współczynnik zapadalności 3,88). Z czego 4 przypadki dotyczyły zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych, 57 przypadków - posocznicy, a w 17 przypadkach – choroby wywołanej przez *Streptococcus pneumoniae* inne określone lub nieokreślone.

W analogicznym okresie ubiegłego roku odnotowano 39 przypadków zachorowań wywołanych przez *Streptococcus pneumoniae* (współczynnik zapadalności 1,91), 5 przypadków dotyczyło zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych, 29 – posocznicy, a 5 – choroby wywołanej przez *Streptococcus pneumoniae* inne określone lub nieokreślone.

Odra

W I półroczu 2024 r. podobnie jak w analogicznym okresie 2023 r., na terenie województwa lubelskiego zarejestrowano 1 przypadek zachorowania na odrę, który potwierdzony został badaniami wirusologicznymi w Narodowym Laboratorium ds. Diagnostyki Odry i Różyczki, NIZP PZH-PIB w Warszawie. Podobnie jak w okresie poprzedzającym, zapadalność na 100 tys. ludności województwa wyniosła 0,05.

W tym samym czasie w Polsce, zaobserwowano znaczny wzrost zachorowań na odrę – zachorowały 222 osoby, natomiast, w tym samym czasie 2023 r. – 20. Zapadalność na 100 tys. mieszkańców dla całego kraju wyniosła 0,59 i była znacznie wyższa od zapadalności w 2023 r. (0,05).

Liczba przypadków oraz zapadalność na 100 tys. mieszkańców, na wybrane choroby zakaźne, co do których zaobserwowano znaczny wzrost zachorowań w porównaniu do I półrocza 2023 r.

Jednostka chorobowa	I półrocze 2024 r.				I półrocze 2023 r.			
	woj. lubelskie		Polska		woj. lubelskie		Polska	
	I. przyp.	zap.	I. przyp.	zap.	I. przyp.	zap.	I. przyp.	zap.
Krztusiec	106	5,27	5 423	14,39	4	0,19	429	1,14
Płonica	1501	74,63	39 716	105,35	979	48,35	28 424	75,40
Zakażenia wywołane przez rotawirusy	891	44,3	9 308	24,69	181	8,93	2 711	7,19
Zakażenia wywołane przez norowirusy	397	19,74	4 965	13,17	193	9,53	3 205	8,50
WZW typu A	11	0,54	164	0,44	2	0,09	109	0,29
WZW typu C – przewlekłe i BNO	91	4,52	1641	4,35	76	3,75	1595	4,23
Legionelloza – choroba legionistów	2	2	199	0,53	1	1	71	0,19

W okresie sprawozdawczym zaobserwowano spadek liczby zachorowań na ospę wietrzną. Zarejestrowano 6 483 przypadki, tj. o 976 mniej niż w analogicznym okresie 2023 r. Wskaźnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców wyniósł 322,36, natomiast w I półroczu 2023 r. – 366,384.

Krztusiec

Krztusiec jest ostrą chorobą dróg oddechowych, głównie wieku dziecięcego, wywołaną przez bakterie *Bordetella pertussis*. Jedynym źródłem zakażenia jest chory człowiek, a do zakażenia dochodzi drogą powietrzno-kropelkową. Charakterystycznym objawem choroby jest długotrwałe utrzymujący się napadowy kaszel z wydzielaniem lepkiej płwociny. Krztusiec jest

najbardziej niebezpieczny dla nieuodpornionych niemowląt i małych dzieci. U dzieci poniżej 6 miesiąca życia zamiast napadowego kaszlu może wystąpić bezdech, utrata przytomności z powodu braku tlenu, a bez podjęcia skutecznego leczenia może nastąpić zgon, dlatego tak ważne jest szczepienie kobiet w ciąży, osób z ich otoczenia oraz pracowników oddziałów pediatrycznych.

W I połowie 2024 roku, w województwie lubelskim zaobserwowano znaczny wzrost zachorowań na krztusiec. Łącznie zarejestrowano 106 przypadków, tj. o 102 więcej niż w analogicznym okresie 2023 r., w którym odnotowano tylko 4 takie przypadki. Zgodnie z obowiązującymi definicjami opracowanymi przez NIZP-PZH PIB – 40 z nich spełniało kryteria przypadku możliwego, 15 prawdopodobnego, natomiast 51 potwierdzonego. Wskaźnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców województwa wyniósł 5,27 i był znacznie wyższy od zapadalności w 2023 r., która wyniosła 0,19.

Na wzrost liczby zachorowań na krztusiec mogą mieć wpływ również epidemie wyrównawcze, które mają charakter cykliczny (co 4-5 lat odnotowywany jest wyraźny wzrost liczby zachorowań). Ostatni szczyt miał miejsce w 2016 roku, kiedy w Polsce zarejestrowanych zostało 6 856 zachorowań, z czego w województwie lubelskim 118, a w I półroczu 2016 r. – 48. Kolejne lata to sukcesywny spadek liczby zgłoszonych przypadków. Znaczny wzrost liczby zachorowań obserwowany jest ponownie od stycznia 2024 r., zarówno w województwie lubelskim jak i w Polsce. Zdaniem ECDC aktualne zwiększenie liczby zachorowań prawdopodobnie jest związane ze zmniejszoną zapadalnością na krztusiec w okresie pandemii COVID-19 i zmniejszeniem stanu zaszczepienia przeciw krztuścowi w niektórych grupach populacji.

Liczba zachorowań na krztusiec w województwie lubelskim i w Polsce w latach 2016-2024 (do 30.06.)

Rok	woj. lubelskie		Polska	
	I półrocze	rok	I półrocze	rok
2015	20	100	2314	4956
2016	48	118	3432	6856
2017	26	79	1834	2066
2018	8	22	917	1552
2019	13	36	711	1629
2020	13	13	602	743
2021	1	4	84	182
2022	3	7	151	371
2023	4	13	429	927
2024	106	brak danych	5423	brak danych

Ogniska zatruć pokarmowych/zakażeń jelitowych

W I połowie 2024 r. odnotowano 44 ogniska chorób przenoszonych drogą pokarmową, łącznie w ogniskach zachorowały 263 osoby w tym 66 dzieci do lat 14-tu.

Czynnikami etiologicznymi ognisk w I połowie 2023r. były: Salmonella enteritidis – 14 ognisk, Salmonella typhimurium – 1 ognisko, norowirusy – 8 ognisk, Clostridium difficile – 10, rotawirusy – 5, WZW A – 2 ogniska, Staphylococcus (enterotoksyny) – 1 ognisko, czynnik nieustalony – 2.

Porównywalnie w I połowie 2023 r. odnotowano 48 ognisk chorób przenoszonych drogą pokarmową, łącznie w ogniskach zachorowało 286 osób w tym 65 dzieci do lat 14-tu.

Czynnikami etiologicznymi ognisk w I połowie 2023r. były: Salmonella enteritidis – 21 ognisk, norowirusy – 1 ognisko, Clostridium difficile -19, rotawirusy – 3, adenowirus – 1 ognisko, czynnik nieustalony – 3.

Wybrane choroby zakaźne przewodu pokarmowego

Salmonellozy

W I połowie 2024 r. zgłoszono 201 przypadków zatruć pokarmowych o etiologii salmonella spp., współczynnik zapadalności na 100 tys. ludności wyniósł 9,99.

W analogicznym okresie roku ubiegłego w województwie lubelskim zgłoszono 232 przypadki zachorowań na salmonellozy.

Inne bakteryjne zatrucia pokarmowe – wywołane *Clostridium perfringens*:

W I połowie 2024 r. odnotowano 1 przypadek zatrucia *Clostridium perfringens*, w analogicznym okresie roku ubiegłego odnotowano 3 przypadki.

Inne bakteryjne zakażenia jelitowe

– wywołane przez ***Clostridium difficile***:

W I połowie 2024 r. zarejestrowano 601 zakażeń w tym hospitalizowano 562 osoby, współczynnik zapadalności na 100 tys. ludności wyniósł 29,88 i był znacznie niższy niż w analogicznym okresie 2023 r (41,27). W I połowie minionego roku zgłoszono 861 przypadków, w tym hospitalizowano 778 osób.

– wywołane przez ***Campylobacter***:

W I połowie 2024 r. zgłoszono 22 przypadki zakażeń jelitowych wywołanych tym czynnikiem tj. o 9 przypadków więcej niż w analogicznym okresie roku ubiegłego (13 przypadków)

Wirusowe zakażenia jelitowe

W I połowie 2024 r. odnotowano:

– 891 przypadków zachorowań wywołanych przez **rotawirusy** (współczynnik zapadalności na 100 tys. ludności dla woj. lubelskiego – 44,30), natomiast w analogicznym okresie 2023 r. zachorowań było 181, a zapadalność wynosiła 8,68.

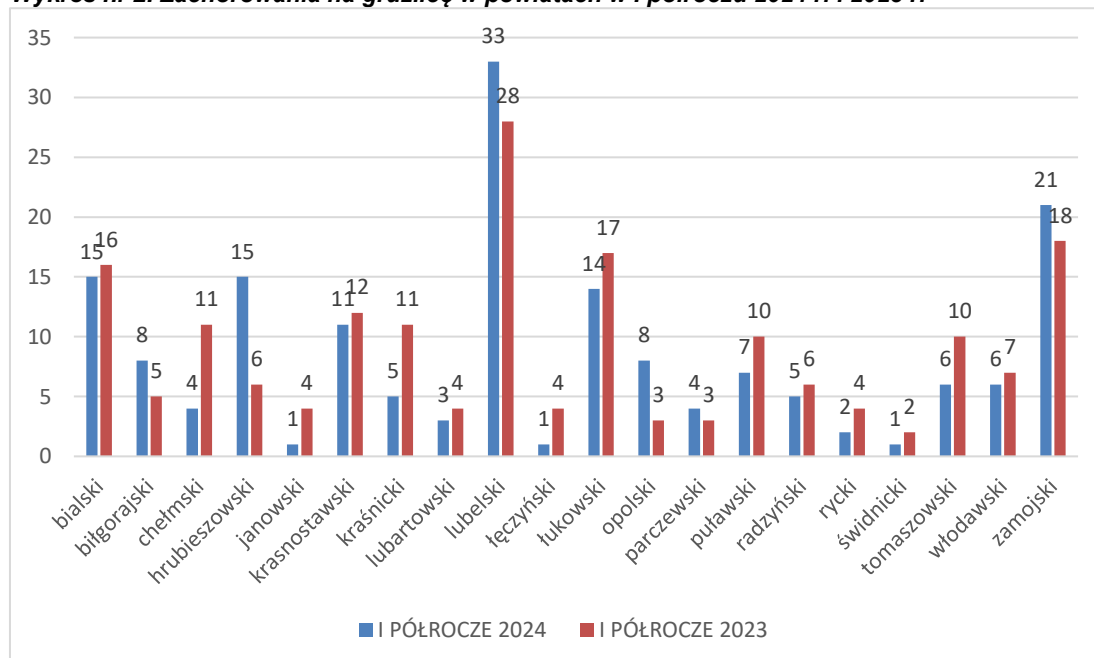
– 397 przypadków zachorowań spowodowanych przez **norowirusy** (współczynnik zapadalności na 100 tys. ludności dla woj. lubelskiego – 19,74) podczas gdy w I półroczu 2023 r. odnotowano 193 przypadków zakażeń norowirusowych, a zapadalność wynosiła – 9,25.

Gruźlica

Z aktualnie dostępnych danych, opracowanych oraz opublikowanych przez Instytut Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie w biuletynie pt. „Gruźlica i choroby układu oddechowego w Polsce” wynika, że w 2023 (ostatnie dostępne dane) w Polsce W 2023 roku zarejestrowano 4436 zachorowań na gruźlicę, co oznacza 122 przypadków gruźlicy więcej niż w roku poprzednim. W 2023 roku zapadalność na gruźlicę wszystkich postaci wynosiła 11,8 i była większa o 3,5% w porównaniu z rokiem 2022. a współczynnik zapadalności był najwyższy w województwach: śląskim - 16,1, lubelskim - 14,4 i dolnośląskim 14,2.

W I półroczu 2024 roku w woj. lubelskim liczba przypadków zachorowań na gruźlicę wszystkich postaci wyniosła 169, jest to o 12 mniej niż w analogicznym okresie roku 2023. Współczynnik zapadalności w woj. lubelskim w I poł. 2024 r. na 100 tys. mieszkańców wynosi 8,63 i jest na podobnym poziomie jak w I półroczu roku 2023 (8,68).

Wykres nr 2. Zachorowania na gruźlicę w powiatach w I półroczu 2024 r. i 2023 r.

Najwięcej zachorowań w I półroczu 2024 r. odnotowano w powiatach: lubelskim – 33, zamojskim – 21, bialskim – 15 oraz hrubieszowskim – 15.

Wśród 169 zachorowań 167 dotyczyło gruźlicy płuc, co stanowiło 99% ogółu przypadków. Potwierdzenie zachorowania na gruźlicę metodą bakterioskopii uzyskano u 101 osób, metodą hodowli u 30 osób.

W I półroczu 2024 roku odnotowano 3 zachorowania wśród dzieci i młodzieży do 18 roku życia.

W grupie wiekowej od 20 do 44 roku życia zachorowało 41 osób (24%), od 45 do 64 lat zachorowało 56 osób (33%), w grupie wiekowej od 65 do 80 roku życia zachorowało 50 osób (30%), natomiast powyżej 80 roku życia gruźlicę zdiagnozowano u 16 osób (9%).

W I półroczu 2024 r. podobnie jak w analogicznym okresie roku ubiegłego dominowały zachorowania wśród mężczyzn – zachorowało 129 mężczyzn, co stanowiło 76% ogółu chorych. W województwie lubelskim w I półroczu 2024 roku zachorowania dotyczyły w 37% mieszkańców miasta, natomiast 63% – mieszkańców wsi.

W I półroczu roku 2024 zarejestrowano 14 zgonów z powodu gruźlicy układu oddechowego, to jest o 4 więcej niż w I półroczu roku 2023.

Styczność i narażenie na wściekliznę / potrzeba szczepień

W pierwszym półroczu 2024 roku na terenie województwa lubelskiego zakwalifikowano do szczepień przeciwko wściekliznie 220 osób mających kontakt ze zwierzętami podejrzanymi o wściekliznę. Jest to o 19 przypadków więcej niż w roku 2023. Największą liczbę osób zakwalifikowanych od szczepienia przeciwko wściekliznie zarejestrowano w mieście i powiecie lubelskim (48 osób), mieście i powiecie zamojskim (25 osób), mieście i powiecie chełmskim (21 osób) oraz tomaszowskim (20 osób).

W analizowanym okresie nie zarejestrowano potwierdzonego przypadku wścieklizny u zwierząt na terenie województwa lubelskiego. Do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Lublinie wpłynęły z Wojewódzkiego Inspektoratu Weterynarii w Lublinie – 174 ujemne sprawozdania z badań na antygen lyssawirusa.

Kwalifikacja do szczepień przeciwko wściekliznie odbywa się zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych u osób, u których doszło do naruszenia ciągłości tkanki podczas kontaktu ze zwierzęciem podejrzanym o wściekliznę. Szczepienia przeciwko wściekliznie wykonywane są w punktach szczepień znajdujących się przy Poradniach Chorób Zakaźnych na terenie powiatu lubelskiego, tomaszowskiego, biłgorajskiego, puławskiego, łukowskiego, bialskiego, chełmskiego oraz hrubieszowskiego.

Ostre porażenia wiotkie u dzieci do lat 14-tu

W roku bieżącym kontynuowano nadzór nad zachorowaniami przebiegającymi z ostrymi porażeniami wiotkimi (OPW) u dzieci do lat 14-tu. W I połowie 2024 roku na terenie województwa lubelskiego zgłoszono 2 podejrzenia zachorowania na ostre porażenia wiotkie, które zostały wykluczone i zakwalifikowane jako zespół Guillain-Barre. Adekwatnie w roku poprzedzającym zgłoszono 3 przypadki podejrzenia ostrego porażenia wiotkiego.

Wnioski

1. W celu zapewnienia bezpieczeństwa publicznego na bieżąco monitorowano zgłoszenia podejrzeń i zachorowań na choroby zakaźne oraz wdrażanie działań przeciwepidemicznych w tym zakresie.
2. W I połowie 2024 r. w województwie lubelskim zaobserwowano znaczny wzrost zachorowań na krztusiec zarówno wśród dzieci jak i osób dorosłych. Wzrost zakażeń pałeczką krztusca notuje się także na terenie całego kraju.
3. W omawianym okresie odnotowano znaczny wzrost zachorowań na grypę, zwiększona wykrywalność zakażeń niewątpliwie związana było z łatwym dostępem do szybkich testów antygenowych w kierunku wirusa grypy.

4. W I połowie 2024 r. liczba zachorowań na COVID-19 była znacznie niższa niż w analogicznym okresie 2023 r.
5. Podobnie jak w latach ubiegłych, również w I połowie 2024 r. prowadzono molekularny nadzór epidemiologiczny nad COVID-19, który polegał na pozyskiwaniu prób od osób zakażonych wirusem SARS-CoV-2 i przekazywaniu ich do sekwencjonowania. Z otrzymanych wyników badań wynikało, iż dominującym wariantem wirusa SARS-CoV-2 w województwie lubelskim był wariant OMICRON.
6. Z uwagi na prowadzenie diagnostyki w kierunku zakażenia wirusa SARS-CoV-2 głównie za pomocą testów antygenowych, które są łatwo dostępne, trudno było pozyskać do sekwencjonowania odpowiednią liczbę prób dodatnich wyników zakażenia otrzymanych metodą RT-PCR. Zebrane i zakwalifikowane do sekwencjonowania próby pochodziły głównie od pacjentów hospitalizowanych w oddziałach szpitalnych, gdzie wynik dodatni otrzymano metodą RT-PCR. Część prób pozyskano w związku z realizacją programu SENTINEL. Badania spełniające określone kryteria diagnostyczne przekazywano do sekwencjonowania w laboratorium WSSE w Lublinie.
7. W pierwszym półroczu 2024 r. na terenie województwa lubelskiego **nie odnotowano** chorób takich jak czerwotka, cholera, dur brzuszny, dury rzekome A,B,C, błonica, ospa mała, poliomyelitis. Zarejestrowano natomiast zachorowania na odrę, krztusiec, WZW typu B ostre, chorobę wywołaną przez hantawirusy, różyczkę, ostre porażenie wiotkie u dzieci w wieku 0-14 lat, kiłę wczesną, inne postacie kiły i kiłę nieokreśloną oraz rzeżączkę.
8. W I połowie 2024 r. ponownie zaobserwowano wzrost zachorowań na płonicę. Odnotowano 34,77 % wzrost przypadków do analogicznego okresu w 2023 r. Powody znacznego wzrostu zachorowań nie są znane. Można jedynie przypuszczać, iż jednym z nich może być okres popandemiczny oraz łatwiejszy dostęp do lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej.
9. W I półroczu 2024 r. prowadzono działania edukacyjne w zakresie profilaktyki chorób zakaźnych ze szczególnym uwzględnieniem gruźlicy, inwazyjnej choroby meningokokowej, zakażeń krwiopochodnych, grypy, zatruc pokarmowych, boreliozy oraz szczepień ochronnych. Prowadzono liczne akcje edukacyjne dla społeczności lokalnej oraz uchodźców z Ukrainy przebywających na terenie województwa lubelskiego. Podczas akcji oświatowych udzielano informacji z zakresu szczepień ochronnych, w tym przeciwko COVID-19 oraz HPV.

1.2. ODDZIAŁ HIGIENY ŻYWNOSCI I ŻYWIENIA

Dane statystyczne dotyczące działalności pionu HŻŻ w pierwszej połowie 2024 roku

Tab. 1

Liczba wszystkich obiektów ujętych w ewidencji	68858
<i>w tym:</i>	
Zatwierdzonych w I półroczu 2023 r.	801
Skontrolowanych w I półroczu 2023 r.	5431
Ocenionych na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego	4349
Zaplanowanych do kontroli w I półroczu 2023 r.	4612
Realizacja zaplanowanych kontroli w I półroczu 2023 r.	3617

Tab. 2

Liczba wydanych decyzji administracyjnych (nakazowych)	654
<i>W tym:</i>	
Zamknięcia zakładów	16
Najczęstsze powody wydawania decyzji zamknięcia: - zły stan sanitarny i techniczny pomieszczeń zakładu oraz sprzętów i urządzeń, - niewłaściwa jakość wody używanej w zakładzie, - ślady lub obecność szkodników.	
Zakazu wprowadzania do obrotu środków spożywczych	63
Najczęstsze przyczyny wydania decyzji zakazu wprowadzania do obrotu środków spożywczych: - obecność w obrocie żywności po upływie terminu przydatności do spożycia, - wprowadzanie do obrotu środków spożywczych bez możliwości jej identyfikacji, - ograniczenia prowadzonej działalności zakładu w zakresie żywności nieopakowanej z uwagi na niewłaściwą jakość zdrowotną wody używanej w zakładzie,	

Tab. 3

Liczba nałożonych mandatów	714
Na kwotę	126 300
Liczba wniosków o ukaranie skierowanych do LPWIS	39
Liczba aktów oskarżenia kierowanych do prokuratury	1

Tab. 4

Liczba pobranych i przebadanych próbek	2169
Liczba próbek kwestionowanych	79

Charakterystyka zakładów będących pod nadzorem pionu Higieny Żywności i Żywienia w województwie lubelskim w odniesieniu do głównych grup obiektów:

Zakłady produkcyjne

Zakłady produkcji żywności stanowią jedną z większych grup zakładów żywnościowo-żywnieniowych. Zakres prowadzenia ich działalności jest różnorodny, uwarunkowany: rodzajem produkowanej żywności i stosowanej technologii produkcji, wielkości produkcji, zasięgu dystrybucji, wielkości zakładów oraz rodzaju wyposażenia. Do ww. grupy obiektów zaliczane są m. in. piekarnie, ciastkarnie, zakłady garmażeryjne, przetwórnice owocowo-warzywne, zakłady zbożowo-młynarskie, wytwórnie lodów, zakłady produkcji suplementów diety jak również browary i słodownie, wytwórnie wód mineralnych oraz producenci żywności w warunkach domowych. Do tej grupy należą również producenci produkcji pierwotnej – rolnicy. Większość zakładów produkcyjnych na terenie województwa lubelskiego to małe zakłady, średnio zmechanizowane, prowadzące lokalną dystrybucję.

W większości zakładów wdrożono system zapewnienia bezpieczeństwa żywności oparty o zasady systemu HACCP oraz program tzw. warunków wstępnych (GHP i GMP). Duże przedsiębiorstwa posiadają bardziej zmechanizowane technologie produkcji, dostosowane do rodzaju prowadzonej działalności, w tym profesjonalne wyposażenie. Personel zatrudniony w zakładach produkcji żywności jest na bieżąco szkolony, co ma wpływ na poziom

świadomości, a to z kolei przekłada się na stan sanitarny tych zakładów. W trakcie kontroli sanitarnych ustalono, że w mniejszych zakładach nadal brakuje odpowiedniej wiedzy personelu oraz wystarczającej świadomości zarządzających zakładami. Mniejsze przedsiębiorstwa często są w złym stanie technicznym, bez dostatecznego wyposażenia.

Najczęściej stwierdzane niezgodności w zakładach produkcyjnych dotyczyły braku zachowania bieżącego stanu sanitarno-higienicznego, niewłaściwego stanu technicznego pomieszczeń, urządzeń i sprzętu produkcyjnego oraz nieprzestrzegania procedur opartych na zasadach systemu HACCP lub warunków wstępnych GHP i GMP. W celu wyeliminowania naruszeń prawa żywnościowego na producentów żywności nakładane były sankcje w postaci decyzji administracyjnych oraz kar grzywnien w drodze mandatów karnych.

W I połowie 2024 r. pod nadzorem jednostek Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie lubelskim znajdowało się 1586 zakładów produkcji (bez producentów produkcji pierwotnej). W pierwszym półroczu 2024 r. skontrolowano 505 zakładów, w których przeprowadzono 720 kontroli. W przypadku 135 zakładów stwierdzono niezgodności z wymaganiami prawa żywnościowego. Wydano łącznie 169 decyzji administracyjnych (w tym decyzji opłatowych) i nałożono 68 mandatów na kwotę 13 650 zł. Skierowano również do Lubelskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego 2 wnioski o wymierzenie kary pieniężnej za naruszenie przepisów prawa żywnościowego odnoszących się do zasad znakowania żywności.

Produkcja pierwotna

W I półroczu 2024 r. na terenie województwa lubelskiego nadzorem sanitarnym zostało objętych 49 639 producentów produkcji pierwotnej, o 4 325 producentów więcej niż w pierwszym półroczu 2023 r. W większości są to producenci owoców miękkich i jagodowych, ale także producenci zbóż, warzyw okopowych oraz warzyw zielonych.

W ramach nadzoru nad produkcją pierwotną przeprowadzono 541 kontroli, podczas których w 14 przypadkach stwierdzono niezgodności. Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości dotyczyły braku udokumentowania jakości wody, w tym wody ze studni głębinowych używanej do podlewania owoców miękkich bądź do stosowania środków ochrony roślin, braku udokumentowania właściwego sposobu zagospodarowania nieczystości płynnych oraz stałych gromadzonych w gospodarstwie, braku udokumentowania sprzedaży produktów rolnych pochodzących z własnej uprawy oraz braku dostępu do toalety.

W związku z wyżej wymienionymi uchybieniami sporządzano wystąpienia pokontrolne, wydawano doraźne zalecenia, a także kierowano pisma do właściwego miejscowo Urzędu Gminy. Dodatkowo wydano jedną decyzję za brak do wglądu dokumentacji bezpieczeństwa żywności opracowanej w zakresie produkcji i sprzedaży środków spożywczych oferowanych w ramach prowadzonego Rolniczego Handlu Detalicznego, w tym dokumentu potwierdzającego właściwą jakość środków spożywczych we wskazanych datach minimalnej trwałości do spożycia. Nadto jednego producenta produkcji pierwotnej ukarano grzywną w drodze mandatu karnego w wysokości 100 zł za stosowanie brudnych skrzynek.

W I półroczu 2024 r. nie wydawano decyzji na producentów produkcji pierwotnej za prowadzenie działalności bez złożenia wniosku o wpis do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej co świadczy o coraz większej świadomości rolników dotyczącej obowiązku rejestracji.

Ponadto w celu ustawicznego podnoszenia świadomości i edukacji podmiotów prowadzących produkcję pierwotną żywności pochodzenia roślinnego nadal prowadzono działania informacyjne i edukacyjne.

Opracowywano ulotki informacyjne na temat zagrożeń i zaleceń dotyczących bezpieczeństwa mikrobiologicznego owoców i warzyw dla plantatorów oraz wymagań sanitarnych dla punktów skupu, które przekazywano producentom produkcji pierwotnej m.in. podczas dokonywania wpisów do rejestru.

Na stronach internetowych Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych oraz Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej umieszczono informacje dla rolników dotyczące wymagań sanitarnych dla producentów owoców miękkich, wymagań sanitarnych

dla punktów skupu, obowiązku rejestracji oraz informacje w sprawie wytycznych dotyczących ograniczenia ryzyka mikrobiologicznego.

Pracownicy oddziałów HŻŻ na bieżąco edukują rolników w zakresie higieny produkcji pierwotnej m. in. podczas licznych rozmów telefonicznych przeprowadzanych z inicjatywą zainteresowanych osób.

Nadto podczas rejestracji przez podmioty produkcji pierwotnej pracownicy Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych udzielają krótkiego instruktażu z zakresu podstawowych zasad higieny w czasie zbioru, transportu, przechowywania.

Zakłady obrotu żywnością

Tą grupę obiektów stanowią między innymi: sklepy spożywcze, w tym hiper i super markety, magazyny hurtowe, kioski, środki transportu, obiekty ruchome i tymczasowe.

W pierwszej połowie 2024 r. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie lubelskim znajdowało się 11 822 obiektów zajmujących się obrotem żywności, z czego skontrolowano 2 588. Przeprowadzono 3 418 kontroli sanitarnych.

W przypadku 560 zakładów stwierdzono niezgodności z wymaganiami prawa żywnościowego. Ogółem wydano 752 decyzje administracyjne, nałożono 400 kar grzywny w drodze mandatów karnych na kwotę 63 100 zł. oraz skierowano 37 wniosków o wymierzenie kary pieniężnej do Lubelskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego za nieprzestrzeganie przepisów prawa żywnościowego z art. 103 ust. 1 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w tej grupie obiektów dotyczyły wprowadzania do obrotu żywności po upływie terminów przydatności do spożycia, braku zachowania ciągłości łańcucha chłodniczego, złego stanu sanitarno-higienicznego pomieszczeń zakładu, sprzętów i wyposażenia, braku aktualnej dokumentacji lekarskiej do celów sanitarno-epidemiologicznej pracowników i nieprzestrzeganie procedur GHP i GMP.

Zakłady żywienia zbiorowego otwartego

Grupa obiektów żywienia zbiorowego typu otwartego charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem zarówno pod względem zakresu prowadzonej działalności, wielkości pomieszczeń, standardu wyposażenia jak również jakości świadczonych usług. W większości do tej grupy obiektów należą zakłady, które prowadzą działalność całoroczną, mniejszą grupę stanowią zakłady prowadzące działalność sezonową.

W tej grupie obiektów można wyodrębnić zakłady nowe, które spełniają wysokie standardy, ale także zakłady funkcjonujące od wielu lat, mieszczące się w starych, adaptowanych budynkach, które wymagają ciągłych nakładów finansowych, aby zapewnić właściwe wymagania techniczno-sanitarne. W ostatnim okresie wzrosła liczba zakładów świadczących usługi cateringowe, których posiłki przeznaczone są dla osób indywidualnych.

W I połowie 2024 r. pod nadzorem jednostek Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie lubelskim znajdowało się 3 616 zakładów żywienia zbiorowego otwartego, więcej o 22 w stosunku do roku poprzedniego. Skontrolowano 972 zakłady, w których przeprowadzono 1065 kontroli. W przypadku 285 zakładów stwierdzono niezgodności z obowiązującym prawem żywnościowym. Wydano 360 decyzji administracyjnych, nałożono 189 mandatów na kwotę 40 350 zł. Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w tej grupie obiektów dotyczyły złego stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń zakładu, sprzętu i urządzeń, braku dokumentacji lekarskiej do celów sanitarno-epidemiologicznych pracowników oraz braku przestrzegania zasad HP/GMP i HACCP.

Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego

Grupa obiektów żywienia zbiorowego zamkniętego to zakłady, do których zalicza się placówki oświatowe (szkoły, przedszkola, internaty) ale także domy pomocy społecznej, żłobki, sanatoria, bloki żywienia w szpitalach.

W pierwszej połowie 2024 r. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie lubelskim znajdowało się 2 300 zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego. Skontrolowano 764 zakłady, w których przeprowadzono 889 kontroli. W 115 zakładach stwierdzono niezgodności z prawem żywnościowym, wydano 80 decyzji administracyjnych i nałożono 45 mandatów na kwotę 7 100 zł. Najczęstsze naruszenia przepisów prawa żywnościowego dotyczyły złego stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń, sprzętów i urządzeń, braku wiedzy u personelu zajmującego się przygotowywaniem żywności. W kontrolowanych zakładach przeprowadzono 214 ocen żywienia. W większości zakładów nie stwierdzono nieprawidłowości. Do LPWIS wpłynęły 2 wnioski o ukaranie w związku z naruszeniem art. 103 ust. 1 pkt 1-10 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia.

Charakterystyka wybranych grup zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego:

– Placówki oświatowe

Większość nadzorowanych obiektów w grupie zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego stanowią stołówki w placówkach oświatowych.

W pierwszej połowie 2024 r. pod nadzorem jednostek Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie lubelskim znajdowało się 1631 placówek oświatowych, w których prowadzone jest żywienie dzieci i młodzieży. Większość zakładów w tej grupie obiektów posiadało wymaganą infrastrukturę i spełniało warunki higieniczno-sanitarne do prowadzenia działalności w zakresie żywienia zbiorowego. Niemniej jednak w trakcie działań kontrolnych, w przypadku 65 zakładów stwierdzono niezgodności z przepisami prawa żywnościowego. Najczęstsze przyczyny wydawania decyzji administracyjnych to:

- nieprawidłowy stan sanitarno-techniczny pomieszczeń i wyposażenia,
- brak wdrożenia dokumentacji GHP i systemu HACCP,
- brak orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych osób mających bezpośredni kontakt z żywnością,
- braku przeszkolenia personelu,
- niespełnienie wymagań mikrobiologicznych wody.

Najistotniejsze dane dotyczące tej grupy obiektów przedstawia poniższa tabela

• Liczba zakładów pod nadzorem w 2024 r.	1631
• Liczba zakładów skontrolowanych w I półroczu 2024 r.	531
• Liczba przeprowadzonych kontroli w I półroczu 2024 r.	604
• Liczba zakładów w których stwierdzono niezgodności z wymaganiami prawa	65
• Liczba i kwoty nałożonych mandatów karnych	18/ 2350 zł
• Liczba wydanych decyzji administracyjnych	44
• Liczba skierowanych wniosków o ukaranie do LPWIS	0
• Liczba placówek, w których stwierdzono niezgodności z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 26.07.2016r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach (Dz. U. 2016 poz. 1154).	2

– Bloki żywienia w szpitalach (w tym firmy cateringowe odpowiedzialne za żywienie pacjentów)

W pierwszej połowie 2024 r. pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie lubelskim znajdowały się 53 bloki żywienia w szpitalach. W 2024 r. kontynuowano nadzór nad ww. obiektami, nad funkcjonowaniem kucharek oddziałowych oraz firmami cateringowymi odpowiedzialnymi za żywienie pacjentów. Kontrole prowadzone były zarówno w zakresie warunków sanitarno-higienicznych, jak i w zakresie jakości żywienia pacjentów. Skontrolowano 31 zakładów, w których łącznie przeprowadzono 54 kontrole. W przypadku 10 zakładów stwierdzono niezgodności z przepisami prawa żywnościowego.

Wydano 15 decyzji administracyjnych, nałożono 5 mandatów karnych na kwotę 550 zł. Nie kierowano wniosków o ukaranie do Lubelskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. Niezgodności z przepisami prawa żywnościowego dotyczyły przede wszystkim nieprawidłowego stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń zakładu, wyposażenia oraz powierzchni mających kontakt z żywnością.

W pierwszej połowie 2024 r. przeprowadzono 17 ocen żywienia, której uzyskały wynik pozytywny lub zadowalający. Nieprawidłowości dotyczyły najczęściej zbyt małej ilości warzyw i owoców w posiłkach, zbyt dużej ilości soli w racji żywieniowej oraz niedostatecznej podaży witaminy D. Do podmiotów kierowano pisma przekazujące wyniki oceny jadłospisów wraz z ewentualnymi zaleceniami uwzględniającymi wyeliminowanie stwierdzonych nieprawidłowości. Wskutek konsekwentnie prowadzonych działań, sposób żywienia w szpitalach ulega systematycznej poprawie.

Urzędowa kontrola żywności (badania laboratoryjne)

Urzędowa kontrola żywności jest jednym z obszarów działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej i realizowana jest m.in. poprzez pobór próbek środków spożywczych oraz materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością do badań laboratoryjnych w celu weryfikacji spełnienia wymagań prawa żywnościowego. W I połowie 2024 r. w ramach realizacji „Planu pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla PIS” na 2024 r. pobrano 2 169 próbek środków spożywczych oraz 32 próbki materiałów do kontaktu z żywnością. Zakwestionowanych zostało 78 próbek, z czego 65 próbek za zanieczyszczenia mikrobiologiczne (w tym 37 wymazy sanitarne) oraz:

- 3 próbki suplementów diety za negatywną ocenę znakowania,
- 2 próbki warzyw za przekroczenia najwyższych dopuszczalnych poziomów pestycydów,
- 2 próbki za przekroczenie NDP alkaloidów pirolizydynowych w próbce przypraw i herbacie czarnej,
- 2 próbki za zanieczyszczenia organoleptyczne,
- 2 próbki za stwierdzenie obecności szczepów *Escherichia coli* opornych na cefalosporyny w mięsie drobiowym ,
- 1 próbka przedmiotów użytku za względu na migrację ołowiu (Pb) oraz migrację kadmu (Cd),
- 1 próbkę mąki z ciecierzycy ze względu na stwierdzenie zawartości białka soi jako składnika alergennego.

W pierwszym półroczu 2024 r. w ramach realizacji planu pobierania próbek do badań materiałów do kontaktu z żywnością pobrano i zbadano 32 próbki w tym: 6 próbek wyrobów z melaminy w kierunku migracji formaldehydu do 3% kwasu octowego, 6 próbek materiałów i wyrobów z tworzyw sztucznych w kierunku migracji globalnej do wodnych i substytucyjnych płynów modelowych, 13 próbek w kierunku migracji ołowiu i kadmu z wyrobów ceramicznych i szklanych oraz 7 próbek materiałów i wyrobów lakierowanych oraz z poliwęglanu w kierunku migracji Bisfenolu A .Nieprawidłowości stwierdzono w 1 próbce ze względu na migrację ołowiu (Pb) oraz migrację kadmu (Cd) z kubków szklanych termicznych.

Z uwagi na najczęstszą przyczynę bakteryjnych zapaleń żołądka i jelit u ludzi wywołanych przez termotolerancyjne bakterie z rodzaju *Campylobacter* prowadzono w ramach monitoringu badania w kierunku obecności tych zanieczyszczeń uznawanych za najczęstszy czynnik wywołujący zoonozy u ludzi. W ocenianym okresie pobrano 8 próbek produktów pochodzenia zwierzęcego z grupy mięso i podroby, w których wykryto obecność przedmiotowego zanieczyszczenia w 3 zbadanych próbkach. Dodatkowo prowadzono badania jaj świeżych w kierunku obecności zanieczyszczeń mikrobiologicznych – *Salmonelli*. W I półroczu 2024 r. zbadano 25 próbek jaj, w których nie zidentyfikowano *Salmonelli*.

Niepożądane skutki stosowania antybiotyków w lecznictwie ludzkim i weterynaryjnym, oraz w produkcji przemysłowej i zagrożenia związane z pojawieniem się i narastaniem oporności drobnoustrojów były podstawą realizowania badań monitoringowych w zakresie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe u bakterii zoonotycznych i komensalnych.

W związku z powyższym w I półroczu 2024 r. monitoringiem objęto badanie bakterii *Escherichia coli* wytwarzających ESBL, AmpC lub karbapenemazy w 8 próbkach świeżego z indyka oraz 9 próbkach świeżego mięsa z kurczaków. W analizowanych próbkach w 2 przypadkach wykryto obecność szczepów *Escherichia coli* opornych na cefalosporyny w próbce: „mięso indycze Mięso na gulasz z fileta z piersi indyka, świeże klasa A” oraz „mięso brojlerów kurzych - Filet z piersi kurczaka”.

W związku z wystąpieniem zatruc pokarmowych w ramach prowadzonego postępowania epidemiologicznego do badań laboratoryjnych łącznie pobrano 110 próbek, w tym 79 próbek sanitarnych z naczyń i sprzętu produkcyjnego oraz 31 próbek wyprodukowanej żywności i surowców. Zakwestionowanych zostało 37 próbek wymazów sanitarnych z powierzchni oraz rąk personelu.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości popełniane przez producentów żywności, dystrybutorów oraz importerów mające lub mogące mieć wpływ na bezpieczeństwo produkowanej lub wprowadzanej do obrotu żywności dotyczyły:

- niewłaściwego stanu sanitarnego oraz technicznego pomieszczeń i wyposażenia,
- braku utrzymywanych skutecznych systemów kontroli wewnętrznej (GHP/GMP i HACCP),
- braku dokumentacji lub nieaktualnej dokumentacji lekarskiej do celów sanitarno-epidemiologicznych personelu,
- nieprzestrzeganie segregacji asortymentowej,
- niewłaściwych warunków magazynowania środków spożywczych,
- niedostatecznego stanu wiedzy personelu w obszarze bezpieczeństwa i higieny żywności, nieefektywnych szkoleń lub braku szkoleń,
- stwierdzenia na stanie w zakładzie środków spożywczych po upływie terminów przydatności do spożycia/dat minimalnej trwałości oraz nieoznakowanych.

RASFF – System Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach – system służący szybkiej informacji i sprawnemu wycofaniu produktów niebezpiecznych znajdujących się na rynku

W ramach funkcjonowania systemu RASFF czyli „Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznych Produktach Żywnościowych i Środkach Żywienia Zwierząt” obowiązującego we wszystkich krajach Unii Europejskiej, z terenu województwa lubelskiego zgłoszono 15 powiadomień informacyjnych, w tym 4 w celu zwrócenia uwagi, 11 w celu podjęcia działań oraz 1 powiadomienie o niezgodności (dot. oleju słonecznikowego z Ukrainy z przeznaczeniem na cele przemysłowe).

Powiadomienia dotyczyły żywności, która stwarzała bezpośrednie lub pośrednie zagrożenie dla zdrowia ludzi i dotyczyły: obecności nieautoryzowanej nowej żywności w suplementach diety, przekroczenia sumy alkaloidów pirolizydynowych w środkach spożywczych pochodzenia roślinnego (w trzech przypadkach), przekroczenia środków ochrony roślin w świeżych warzywach i owocach (w dwóch przypadkach), stwierdzenie zanieczyszczeń mikrobiologicznych – obecność bakterii chorobotwórczych (w trzech przypadkach), przekroczenie poziomu akryloamidu, obecności niezadeklarowanego na etykiecie alergenu w produkcie pożywczym, przekroczenia zawartości furanu (2 przypadki), przekroczenie zawartości arsenu w żywności dla dzieci oraz migracji kadmu i ołowiu z powierzchni szklanek.

Ponadto pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej uczestniczyli w 86 przypadkach postępowań wyjaśniających odnośnie produktów zgłoszonych w ramach powiadomień w systemie RASFF, dystrybuowanych na teren województwa lubelskiego a pochodzących z innych rejonów Polski, Unii Europejskiej oraz krajów trzecich.

Najczęściej stwierdzanymi przyczynami zgłoszeń było obecności niedozwolonych składników w suplementach diety, stwierdzenie zanieczyszczeń mikrobiologicznych – obecność bakterii chorobotwórczych w produktach pochodzenia zwierzęcego oraz

przekroczenia sumy alkaloidów pirolizydynowych w produktach pochodzenia roślinnego. Żywność kwestionowana była również za stwierdzenie pozostałości środków ochrony roślin w świeżych warzywach i owocach.

W każdym przypadku stwierdzonych nieprawidłowości podejmowane były działania mające na celu monitorowanie wycofywania z obrotu kwestionowanej żywności.

W porównaniu z rokiem ubiegłym, liczba przypadków zgłoszonych do systemu RASFF oraz liczba prowadzonych postępowań wyjaśniających była nieznacznie wyższa.

Działania akcyjne podejmowane przez pion Higieny Żywności i Żywienia organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej

ASF

W związku z wystąpieniem w Polsce przypadków afrykańskiego pomoru świń (ASF) w dalszym ciągu kontynuowano kontrole w obiektach żywienia zbiorowego, zakładach obrotu handlowego oraz na terenie targowisk w zakresie nadzoru nad sprzedażą mięsa, w tym dziczyzny (legalnością ich pochodzenia oraz identyfikowalnością i możliwością śledzenia), a także odpadami gastronomicznymi w zakładach żywienia zbiorowego. W trakcie kontroli sprawdzano informacje dotyczące:

- odpowiedniej identyfikacji mięsa i produktów mięsnych (oznakowanie);
- możliwości zidentyfikowania każdego przedsiębiorstwa, od którego otrzymano mięso i produkty mięsne w tym posiadanej, wymaganej dokumentacji towarzyszącej dostawie,
- dokumentacji będącej w posiadaniu kontrolowanego podmiotu i porównaniem jej ze stanem faktycznym;
- posiadania systemów i procedur umożliwiających udostępnienie takich informacji na żądanie właściwego organu kontrolnego.

Łącznie w pierwszym półroczu 2024 r. skontrolowano 2336 podmiotów, w tym: 66 stoisk i kiosków na targowiskach, 946 obiektów żywienia zbiorowego oraz 1324 obiektów produkcji lub obrotu żywnością. Najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami mogącymi mieć potencjalny wpływ na rozprzestrzenianie się wirusa były:

- brak identyfikacji mięsa i wędlin – 1 przypadek,
- brak właściwego postępowania z odpadami w tym kat. III – 1 przypadek.

Z końcem maja 2024 r. raportowanie z realizacji działań podjętych w związku z wystąpieniem w Polsce przypadków afrykańskiego pomoru świń (ASF) po 8 latach zostało odwołane. Niemniej jednak podczas prowadzonego bieżącego nadzoru sanitarnego ww. zagadnienie jest nadal kontrolowane.

Wypoczynek zimowy

W okresie ferii zimowych skontrolowano 110 w obiektów prowadzących żywienie dla uczestników zorganizowanych form wypoczynku. W 12 obiektach stwierdzono nieprawidłowości. We wszystkich przypadkach wszczęto postępowanie administracyjne w związku z wykrytymi nieprawidłowościami. Nałożono 9 mandatów karnych na kwotę 1500 zł.

Imprezy okolicznościowe

Podczas imprez okazjonalnych typu jarmarki wielkanocne, festyny, dożynki przeprowadzano kontrole tematyczne, kontrole ruchomych punktów gastronomicznych oraz prowadzono działania informacyjno-edukacyjne m.in. poprzez dystrybucję ulotek informacyjnych pt.: „Bezpieczna żywność w 5 krokach”, „Etykieta bez tajemnic o co tu chodzi?”, „Jak uniknąć zachorowań wywołanych przez chorobotwórcze *Escherichia coli*”, „Podstawowe informacje dotyczące norowirusów”, „Zalecenia i wytyczne dla producentów produkcji pierwotnej, punktów skupu i zakładów przetwórstwa owocowo-warzywnego dotyczące ograniczenia ryzyka zanieczyszczenia mikrobiologicznego w odniesieniu do świeżych owoców i warzyw”, „Podstawowe zasady zapobiegania zakażeniom mikrobiologicznym owoców i warzyw”, „Stop przekroczeniom norm pozostałości Środków Ochrony Roślin”, „Zalecenia dla

plantatorów dotyczące ograniczenia zanieczyszczeń mikrobiologicznych na etapie produkcji podstawowej”, „Wymagania dla podmiotów zajmujących się dostawami bezpośrednimi w tym zbiorze runa leśnego np.: grzybów, owoców jagodowych, ziół”.

Oleje techniczne

W I półroczu 2024 r. w związku z napływającymi informacjami o możliwości wystąpienia nieprawidłowości w trakcie produkcji i wprowadzania do obrotu olejów spożywczych przeznaczonych do spożycia przez ludzi między innymi z rzepaku, który mógł być importowany z terytorium Ukrainy z przeznaczeniem na cele „techniczne”, pracownicy pionu HŻŻ przeprowadzili 4 kompleksowe kontrole podmiotów produkcyjnych i skupów. We wszystkich analizowanych przypadkach, w oparciu o przedstawioną przez podmioty dokumentację, nie stwierdzono dostaw surowca pochodzących z importu, w tym z Ukrainy, które były przeznaczone na cele „techniczne”.

Import

W związku z doniesieniami o niewłaściwej jakości zdrowotnej środków spożywczych importowanych z Ukrainy zintensyfikowano pobór próbek żywności pochodzącej z Ukrainy. Łącznie w I półroczu 2024 r. do badań laboratoryjnych w kierunku pozostałości środków ochrony roślin pobrano 21 próbek żywności (głównie owoce i zboża). Wyniki badań nie wykazały przekroczeń najwyższych dopuszczalnych poziomów pestycydów.

W marcu 2024 r. w związku z informacjami z resortu rolnictwa o pojawiających się wątpliwościach dotyczących bezpieczeństwa cukru białego przywożonego do Polski z Ukrainy, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej objęły kontrolą ten towar w ramach granicznej kontroli sanitarnej. W ramach podjętych działań przeprowadzono 4 kontrole sanitarne oraz pobrano 4 próbki w kierunku oceny organoleptycznej, zanieczyszczeń biologicznych oraz zanieczyszczeń fizycznych, w tym ferromagnetycznych. Dwie próbki zostały zakwestionowane – w obu próbkach stwierdzono widoczne ciemne punkty oraz stwierdzono obecność zanieczyszczeń fizycznych, w tym ciał obcych i innych zanieczyszczeń (w tym ferromagnetycznych).

Giełdy owocowo-warzywne

Wzorem lat ubiegłych w sezonie intensywnej sprzedaży owoców i warzyw wzmożony został nadzór nad sprzedażą ww. produktów na giełdach towarowych owocowo-warzwywnych oraz innych miejscach sprzedaży hurtowej owoców i warzyw. Kontrolą objęto, w szczególności produkty importowane z krajów trzecich m.in. warzywa i owoce oraz pochodzące z innych państw członkowskich UE. Działania kontrolne obejmowały, oprócz sprawdzenia warunków sprzedaży owoców i warzyw, przede wszystkim identyfikację produktu, ocenę dokumentacji towarzyszącej oraz pobór prób do badań laboratoryjnych. W pierwszym półroczu 2024 r. w ramach ww. akcji przeprowadzono 48 kontroli podczas, których stwierdzono tylko 1 nieprawidłowość natury sanitarno-technicznej obiektu. Osobę odpowiedzialną ukarano grzywną w drodze mandatu karnego oraz wszczęto postępowanie administracyjne. Ponadto pobrano 5 próbek w tym:

- 1 próbkę sałaty masłowej (kraj pochodzenia: Polska) w kierunku azotanów,
- 1 próbkę kapusty młodej (kraj pochodzenia: Macedonia) w kierunku metale,
- 1 próbkę kapusty młodej (kraj pochodzenia: Macedonia) w kierunku pestycydy,
- 1 próbkę pomidorów (kraj pochodzenia: Maroko) w kierunku pestycydy,
- 1 próbka truskawki (kraj pochodzenia: Serbia), w kierunku pestycydy.

Żadna z wyżej wymienionych prób nie została zakwestionowana.

Podsumowanie

1. Łączna liczba obiektów objętych nadzorem przez pion HŻŻ w I półroczu 2024 r. wyniosła 68 858. W porównaniu z I półroczem 2023 r. wzrosła ilość obiektów nadzorowanych o 3 791, z czego zdecydowaną większość stanowili producenci pierwotni.

2. W I półroczu 2024 r. skontrolowano 5 431 obiektów, tj. o 203 zakładów więcej w porównaniu z I półroczem 2023 r. co związane było ze stopniowym zwiększaniem liczby obiektów zaplanowanych do kontroli.
3. W I półroczu 2024 r. wydano 654 decyzji administracyjnych, w tym 16 zamknięcia zakładów oraz nałożono 714 mandatów karnych. W porównaniu z analogicznym okresem w 2023 r., ilość działań represyjnych uległa niewielkiemu zmniejszeniu, co wynika z nieznacznej poprawy stanu sanitarnego zakładów.
4. Realizacja harmonogramu planu kontroli w I półroczu 2024 r. była na poziomie 78%. Niewykonanie zaplanowanych kontroli związane było głównie z likwidacją lub zawieszeniem prowadzonej działalności, przeprowadzeniem dodatkowych czynności kontrolnych interwencyjnych i akcyjnych oraz brakami kadrowymi.
5. Pion Higieny Żywności i Żywienia prowadzi ustawiczne działania edukacyjne i akcje profilaktyczne dotyczące bezpieczeństwa żywności, których celem jest zwiększenie świadomości wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za produkowaną i wprowadzaną żywność do obrotu, jaki i konsumentów.

1.3. ODDZIAŁ HIGIENY KOMUNALNEJ

Stan sanitarny obiektów użyteczności publicznej

W I półroczu 2024 roku na terenie województwa lubelskiego nadzorem sanitarnym objęto 8 956 (w I półroczu 2023 r. było to 8 865) obiektów użyteczności publicznej i wodociągów. Skontrolowano 2 758 (w I półroczu 2023 r. było to 2 506) obiektów użyteczności publicznej przeprowadzając ogółem 2 786 (2 791 w 2023 r.) kontroli wynikających z planu działalności na 2024 r., kontroli sprawdzających oraz kontroli w ramach zgłaszanych interwencji.

Domy pomocy społecznej, inne jednostki organizacyjne, placówki zapewniające całodobową opiekę, noclegownie i domy dla bezdomnych: skontrolowano 59 placówek przeprowadzając 66 kontroli. W trakcie czynności kontrolnych zwracano uwagę na postępowanie z bielizną czystą i brudną w tym sposób przechowywania, transport, a także gospodarkę odpadami, w tym odpadami medycznymi. W placówkach weryfikowany był stan sanitarno-higieniczny, porządkowy i techniczny pomieszczeń, pokoi mieszkalnych, sanitariatów oraz miejsc, w których organizowane są warsztaty.

Stan sanitarno-higieniczny większości obiektów nie budził zastrzeżeń, sporadycznie stwierdzane nieprawidłowości dotyczące stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń skutkowało wszczęciem postępowań administracyjnych. Wydano 5 decyzji administracyjnych z terminem wykonania do 30.06.2024 r. oraz 30.09.2025 r. w jednym przypadku zalecenia określone w decyzji zostały wykonane, co potwierdziła kontrola sprawdzająca, nałożono 1 mandat karny w wysokości 150 zł ze względu na brak środków do dezynfekcji rąk i powierzchni.

Obiekty hotelarskie: nadzorem objęto 1 011 (w 2023 r. – 1 063) obiektów świadczących usługi noclegowe. Kontroli stanu sanitarno-higienicznego poddano 205 placówek przeprowadzając 219 kontroli. W 2023 r. kontroli poddano 174 placówki, w których przeprowadzono 179 kontroli. Większość obiektów utrzymana jest w należytym stanie sanitarno-higienicznym.

W wyniku przeprowadzonych kontroli w 10 obiektach stwierdzono nieprawidłowości w zakresie stanu sanitarno-higienicznego. W związku ze stwierdzonym uchybieniem wydano 3 decyzje administracyjne (1 wykonana), w 1 obiekcie wszczęto postępowanie administracyjne, w 3 obiektach usunięto nieprawidłowości przed wydaniem decyzji merytorycznej, w dwóch obiektach nałożono mandaty karne. W 1 hotelu stwierdzono niewykonanie zaleceń decyzji wydanej w roku 2023, gdzie wszczęto postępowanie egzekucyjne i wydano postanowienie o nałożeniu grzywny. Stwierdzane nieprawidłowości dotyczyły m. in.: niewłaściwego stanu sanitarno-higienicznego ścian, sufitów w pokojach noclegowych, zniszczonych futryn i drzwi kabiny prysznicowej, złego stanu urządzeń zabawowych, braku badania ciepłej wody pod kątem bakterii *Legionella* sp.

W dwóch obiektach za nieprawidłowości w zakresie postępowania z bielizną pościelową i zły stan sanitarny kabin natryskowych nałożono 2 mandaty karne na łączną kwotę 300 zł.

W analogicznym okresie roku poprzedniego za niewłaściwy stan sanitarno-higieniczny ukarano również właścicieli dwóch obiektów mandatami karnymi na kwotę 350 zł.

Zakłady usługowe: pod nadzorem PIS znajdowało się łącznie 3 623 zakładów usługowych (1 830 zakładów fryzjerskich, 1 243 zakładów kosmetycznych, 58 zakłady tatuażu, 209 zakładów odnowy biologicznej, 283 zakładów w których są świadczone więcej niż jedna z wyżej wymienionych usług). Kontroli sanitarnej poddano ogółem 1 103 obiektów objętych nadzorem. Jest to grupa obiektów, w stosunku do której obserwowane są najczęstsze i najbardziej dynamiczne zmiany dotyczące zakończenia, rozpoczęcia bądź zawieszenia działalności, a także zmiany miejsca świadczenia usług lub wspólnego świadczenia usług w jednym lokalu jako odrębne podmioty z zarejestrowaną własną działalnością.

W tej grupie obiektów zakres przedmiotowy przeprowadzanych kontroli obejmował przestrzeganie przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne w obiekcie oraz utrzymanie w nim należytego stanu sanitarno-higienicznego i porządkowego – uwzględniając zaplecze sanitarne i gospodarcze, zaopatrzenie w wodę oraz postępowanie z odpadami. Kontroli poddawano opracowanie i wdrożenie procedur zapobiegających zakażeniom i chorobom zakaźnym u klientów i personelu, dostosowanie procedur do zakresu świadczonych usług. Kontrolowano sposób przeprowadzania sterylizacji narzędzi w autoklawie wraz z kontrolą wewnętrzną skuteczności procesów sterylizacji lub dokumentację potwierdzającą zlecenie wykonania usług sterylizacji wyspecjalizowanym podmiotom.

W tej grupie obiektów w związku ze stwierdzonymi uchybieniami dotyczącymi m. in. braku pomieszczeń socjalnych, braku prawidłowo zorganizowanego ciągu do sterylizacji narzędzi, braku punktu wodnego, stosowania przeterminowanych środków do dezynfekcji czy posiadania nieaktualnych procedur wydanych zostało 89 decyzji, w tym 35 postępowań jest nadal prowadzonych, nałożono 37 mandatów karnych na kwotę 6 850 złotych.

W I półroczu 2023 r. wydanych zostało 68 decyzji, w tym w 23 przypadkach nadal prowadzone jest postępowanie, nałożono również 41 mandatów karnych na kwotę 7 700 złotych.

Ustępy publiczne: nadzorem objęto 133 (w 2023 r. 131) ustępy publiczne i ogólnodostępne, przeprowadzono 54 kontrole sanitarne. Szalety oceniano uwzględniając m. in.: bieżącą czystość i stan pomieszczeń i urządzeń, zaopatrzenie w wodę ciepłą i zimną, prowadzenie dezynfekcji urządzeń i pomieszczeń, postępowanie z odpadami komunalnymi, postępowanie z nieczystościami płynnymi oraz dostępność środków higieny.

W wyniku przeprowadzonych kontroli w 1 obiekcie stwierdzono nieprawidłowości, obejmujące zarówno zagadnienia higieniczno-sanitarne jak i techniczne. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami zostało wszczęte postępowanie administracyjne, z terminem wykonania do 31.07.2024 r.

Dworce autobusowe, stacje kolejowe: przeprowadzono kontrolę 4 dworców autobusowych oraz 8 obiektów z grupy dworce i stacje kolejowe funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego, podczas których sprawdzano stan porządkowy budynków udostępnianych podróżnym, placu dworca oraz stanowisk odjazdowych, toalet, a także zwracano uwagę na gospodarkę odpadami komunalnymi i realizację ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. Jak w roku poprzednim, w tej grupie obiektów obserwowana jest sukcesywna poprawa stanu sanitarno-higienicznego i technicznego całej infrastruktury w związku z powyższym nieprawidłowości nie stwierdzono.

Tereny rekreacyjne: skontrolowano 60 obiektów sklasyfikowanych jako tereny rekreacyjne (place zabaw dla dzieci wraz z piaskownicami, których zarządcami są spółdzielnie lub wspólnoty mieszkaniowe, parki miejskie, ogród botaniczny i zoologiczny, obiekty małej infrastruktury oraz tereny przylegające do miejsc wykorzystywanych do kąpieli).

Spośród skontrolowanych obiektów stwierdzono zły stan techniczny w 6 obiektach (powiat parczewski i włodawski) oraz zły stan sanitarny i techniczny w 1 obiekcie (powiat radzyński). Uchybienia dotyczyły przede wszystkim złego stanu technicznego urządzeń zabawowych oraz zbyt małej ilości piasku w piaskownicy. Wydano 4 decyzje merytoryczne.

W 2 obiektach wszczęto postępowanie administracyjne. Zarządca placu zabaw w powiecie radzyńskim wykonał zalecenia niezwłocznie, co potwierdziła przeprowadzona kontrola sprawdzająca.

Nadzór nad pływalniami: pod nadzorem PIS znajduje się: 55 pływalni krytych; 9 pływalni odkrytych; 4 pływalnie mieszane; 5 pływalni w hotelach oraz 5 basenów rehabilitacyjnych. W stosunku do I półroczu 2023 r. po długiej przerwie uruchomiona została 1 pływalnia kryta znajdująca się przy szkole podstawowej w powiecie świdnickim.

Skontrolowanych zostało 36 obiektów (39 kontroli), co skutkowało stwierdzeniem uchybień w 5 obiektach. We wszystkich przypadkach Państwowi Powiatowi Inspektorzy

Sanitarni wydali decyzje nakazujące zapewnienie właściwego stanu technicznego obiektów. Jedna z decyzji została już wykonana, a przeprowadzona rekontrola potwierdziła wykonanie zaleceń. Terminy wykonania zaleceń zawartych w pozostałych decyzjach zostały ustalone na II połowę 2024 r.

Jakość wody na pływalniach oceniano w oparciu o rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach (Dz. U. z 2015 r., poz. 2016). W związku ze stwierdzonymi w badanych próbkach wody przekroczeniami następujących parametrów: ogólna liczba mikroorganizmów w 36°C (8 przypadków), *Pseudomonas aeruginosa* (6 przypadków) *Escherichia coli* (1 przypadek), azotany (1 przypadek), chloroform (1 przypadek) wydano decyzje administracyjne nakazujące doprowadzenie jakości wody z niecek basenowych do stanu zgodnego z wymogami prawnymi (łącznie 13 decyzji). We wszystkich przypadkach powtórne badania potwierdziły skuteczność przeprowadzonych działań naprawczych i skutkowały zakończeniem decyzji. W trakcie analiz stwierdzano także sześciokrotnie skażenie wody przez bakterie *Legionella* sp. (wanny jacuzzi oraz natryski w szatni). Wydano łącznie 6 decyzji, z których w 2 przypadkach wykonano postanowienia natomiast 4 postępowania nadal trwają.

Jakość wody przeznaczonej do spożycia: nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi sprawowany jest na podstawie ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 r., poz. 537), natomiast jakość wody oceniana jest na podstawie wymagań określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017 r., poz. 2294).

Na terenie województwa lubelskiego wodę o kontrolowanej jakości pochodzącą z ujęć podziemnych dostarcza 1 026 wodociągów (644 to wodociągi zbiorowego zaopatrzenia, 382 to inne podmioty zaopatrujące w wodę placówki oświatowe, podmioty lecznicze, domy pomocy społecznej bądź woda wykorzystywana jest jako część działalności handlowej). Spośród 2 017 807 mieszkańców województwa, z wody o kontrolowanej jakości korzystało 1 947 807 osób, co stanowi 93,36% mieszkańców województwa. W I połowie 2023 r. było to odpowiednio 1 031 wodociągów (642 to wodociągi zbiorowego zaopatrzenia, 389 to inne podmioty zaopatrujące w wodę placówki oświatowe, służby zdrowia, domy pomocy społecznej bądź woda wykorzystywana jest jako część działalności handlowej), gdzie spośród 2 030 509 mieszkańców województwa, z wody o kontrolowanej jakości korzystało 1 922 094 osób.

W pierwszym półroczu 2024 roku skontrolowano jakość wody w 620 wodociągach a stan sanitarno-higieniczny urządzeń wodociągowych w 246 wodociągach.

W związku ze stwierdzonym przekroczeniem mikrobiologicznym w wodzie z 20 wodociągów zbiorowego zaopatrzenia, Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali we wszystkich ww. przypadkach decyzję o braku przydatności wody z ww. ujęć. W przypadku 52 wodociągów wydawane były decyzje dotyczące warunkowej przydatności wody do spożycia przez ludzi. Mandatem karnym zostali ukarani zarządcy 3 wodociągów zbiorowego zaopatrzenia za brak bieżącej informacji o jakości wody pobranej do badania w ramach kontroli wewnętrznej oraz niewłaściwie prowadzony proces dezynfekcji w związku z wydaną decyzją o braku przydatności wody do spożycia (powiat radzyński i rycki). Suma nałożonych mandatów wynosiła 1000 zł.

Ponadto w związku ze złym stanem sanitarno-technicznym ujęć wody, PPIS wydali 31 decyzji administracyjnych, zaś w przypadku 1 ujęcia nadal obowiązują decyzja wydana w 2023 r.

Nadzór nad jakością wody ciepłej: w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego oraz prowadzonych postępowań administracyjnych skontrolowano jakość wody ciepłej w 79 obiektach w analogicznym okresie roku poprzedniego było to 71 obiektów). Spośród 326 próbek wody ciepłej pobranych przez pracowników Inspekcji Sanitarnej w obiektach znajdujących się w ewidencji 288 (88,3%) spełniało wymagania mikrobiologiczne określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody

przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017 r., poz. 2294). Ponadnormatywną ilość pałeczek *Legionella* sp. stwierdzono w 20 obiektach.

W związku z powyższym wydano 16 (w 2023 r. – 13) decyzji administracyjnych, w 4 przypadkach zakończono prowadzone postępowanie administracyjne.

Nadzór nad kąpieliskami i miejscami okazjonalnie wykorzystywanymi do kąpeli: wymagania dla wody w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli określone zostały w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 17 stycznia 2019 r. w sprawie nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpeli (Dz. U. z 2019 r., poz. 255).

Do końca I półrocza 2024 r. organizatorzy zgłosili funkcjonowanie 35 kąpielisk czyli o 1 więcej niż w 2023 r. oraz 4 miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli (o 2 więcej niż w 2023 r.).

Przed rozpoczęciem sezonu letniego pracownicy Inspekcji Sanitarnej pobierali próbki wody w ramach kontroli urzędowej z 35 kąpielisk oraz 2 miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli. Pozostałe 2 miejsca wykorzystywane do kąpeli zgodnie ze zgłoszeniami rozpoczynały funkcjonowanie w połowie lub pod koniec lipca.

Nadzór nad ww. obiektami sprawowany był zgodnie z art. 344 ust. 1 ustawy Prawo wodne. Właściwi terenowo państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni dokonywali oceny bieżącej jakości wody w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli, opierając się na wynikach badania wody przedstawionych przez organizatorów oraz inspekcjach bieżących i analizach próbek wody wykonywanych w ramach nadzoru przez Powiatowych Inspektorów Sanitarnych.

Informacje o jakości wody w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli były aktualizowane od rozpoczęcia sezonu letniego na podstawie wyników badań i zamieszczane na stronie internetowej: https://www.gov.pl/web/wsse-lublin/kapieliska_oraz_wsselublin.bip.gov.pl. Do dnia 31.06.2024 r. LPWIS opracował i opublikował 2 komunikaty dotyczących jakości wody w kąpieliskach i miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli. Dane dotyczące jakości wody w kąpieliskach na bieżąco były także wprowadzane do prowadzonego przez GIS serwisu kąpieliskowego (sk.gis.gov.pl).

Podmioty lecznicze

Pralnictwo i gospodarka bielizną szpitalną: w ramach sprawowanego nadzoru skontrolowano 27 placówek przeprowadzając 29 kontroli w ww. zakresie. W podmiotach leczniczych świadczących całodobową opiekę za wyjątkiem SP USK Nr 4 w Lublinie oraz nowo otwartej pralni w WSS SP ZOZ im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Lublinie usługa prania bielizny szpitalnej zlecana jest firmom zewnętrznym. Placówki te spełniają wymagania higieniczno-sanitarne i techniczne, co przyczynia się do poprawy jakości oferowanych usług.

W bieżącym okresie sprawozdawczym w 1 obiekcie na terenie powiatu lubelskiego przeprowadzona kontrola interwencyjna wykazała nieprawidłowości dotyczące nie przestrzegania przez personel zapisów zawartych w obowiązującej procedurze postępowania z brudną bielizną szpitalną. W związku z powyższym wydana została decyzja administracyjna z natychmiastowym terminem wykonania. Kontrola sprawdzająca potwierdziła wykonanie zalecenia decyzji. W jednym przypadku za bieżące uchybienia stanu sanitarno-higienicznego osoba odpowiedzialna została ukarana mandatem karnym w wysokości 300 zł. W pozostałych skontrolowanych placówkach nie stwierdzono nieprawidłowości.

Postępowanie z odpadami medycznymi: w powyższym zakresie kontroli poddano 28 placówek przeprowadzając w nich 31 kontroli. Przeprowadzone kontrole wykazały, że większość podmiotów leczniczych posiadała wdrożone, wewnętrzne procedury oraz instrukcje postępowania z wytwarzanymi w trakcie świadczenia usług medycznych odpadami. Odpady medyczne niebezpieczne przekazywano do utylizacji na podstawie umów zawartych z upoważnionymi firmami, co potwierdzały okazywane do wglądu w czasie kontroli dokumenty (karty przekazania odpadów oraz dokumenty potwierdzające ich utylizację). Segregację

odpadów prowadzono w miejscu powstawania, a następnie czasowo składowano w wydzielonych do tego celu pomieszczeniach bądź urządzeniach, które monitorowano pod kątem spełnienia wymaganej temperatury składowania odpadów. Na przestrzeni ostatnich lat poprawia się stan sanitarno-techniczny pomieszczeń czasowo wykorzystywanych do magazynowania odpadów. Pomieszczenia te są sukcesywnie modernizowane przez zarządzających placówkami medycznymi. Na terenie województwa brak jest możliwości termicznej utylizacji odpadów medycznych niebezpiecznych, dlatego też odpady te wywożone są do spalarni odpadów znajdujących na terenie innych województw.

W pierwszym półroczu 2024 r. w jednym z obiektów znajdujących się na terenie powiatu lubartowskiego w związku ze stwierdzonymi podczas kontroli uchybieniami sanitarno-higienicznymi wszczęto postępowanie administracyjne. Strona przed wydaniem decyzji poinformowała o wykonaniu zaleceń, co potwierdziła kontrola sprawdzająca.

Nadzór nad jakością wody ciepłej w podmiotach wykonujących działalność leczniczą: w ramach bieżącego nadzoru wykonano badania w 32 podmiotach wykonujących działalność leczniczą. W 5 placówkach stwierdzono, iż jakość wody ciepłej nie spełniała wymagań rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017 r., poz. 2294). Pobrano 164 próbki, w 10 z nich stwierdzono ponadnormatywną liczbę pałeczek *Legionella* sp. Wydano 5 decyzji administracyjnych (2 zakończono) nakazujących podjęcie działań naprawczych zmierzających do redukcji pałeczek *Legionella*.

Podsumowanie

1. Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej pobrali do badania w ramach nadzoru 2 561 (w I półroczu 2023 r. było to 2 098) próbek wody pochodzącej z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia, ujęć indywidualnych, pływalni i kąpielisk.
2. Stwierdzane zaniedbania higieniczno-sanitarne skutkowały wszczęciem postępowań administracyjnych. W I półroczu 2024 r. wydano 322 decyzje oraz nałożono 52 mandaty na kwotę 10 550 zł., w tym 7 mandatów na kwotę 1 950 zł w grupie innych obiektów użyteczności publicznej lub nałożonych w ramach działań podejmowanych interwencyjnie. W analogicznym czasie 2023 r. wydanych zostało 252 decyzje oraz nałożono 57 mandatów karnych na łączną sumę 10 800 zł.
3. Prowadzone w trakcie roku przez inspektorów sanitarnych kontrole poszczególnych grup obiektów w województwie nie wskazały na występowanie poważniejszych zagrożeń sanitarno-epidemiologicznych dla osób korzystających z usług świadczonych w obiektach użyteczności publicznej. Stwierdzane podczas kontroli nieprawidłowości były usuwane na bieżąco lub w terminach wyznaczonych w prowadzonym przez PPIS postępowaniu administracyjnym.
4. Brak przepisów dotyczących świadczenia usług kosmetycznych mobilnie w domu klienta przez przypadkowe osoby, nie posiadające założonej działalności gospodarczej oraz ich brak świadomości na temat zagrożeń wynikających z braku wiedzy i umiejętności przeprowadzania procesów dezynfekcji i sterylizacji wykorzystywanych podczas prowadzonych usług stanowi duży problem w zakresie prowadzenia skutecznego nadzoru nad tego typu działalnością.
5. W związku ze stwierdzanymi brakami przydatności wody do spożycia przez ludzi w zakresie przekroczonych parametrów mikrobiologicznych w wodzie dobrą praktyką jest uświadamianie zarządców wodociągów o konieczności konsolidacji sieci wodociągowej poprzez łączenie „małych” wodociągów z wyeksploatowaną infrastrukturą, a co za tym idzie produkujących wodę o niestabilnej jakości zdrowotnej w większe sieci wodociągowe dysponujące odpowiednimi zasobami finansowymi, które są w stanie przeprowadzić prace modernizacyjne.
6. Korzystnym zjawiskiem jest stały wzrost świadomości zarządców pływalni w zakresie odpowiedzialności za jakość zdrowotną wody basenowej co wpływa na zwiększenie bezpieczeństwa osób korzystających z pływalni.

1.4. ODDZIAŁ HIGIENY DZIECI I MŁODZIEŻY

Informacje ogólne

Państwowa Inspekcja Sanitarna, realizując swoje zadania z zakresu zdrowia publicznego dokonuje kontroli pod kątem przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne, w szczególności dotyczące higieny pomieszczeń i wymagań w stosunku do sprzętu używanego w szkołach, innych placówkach oświatowo-wychowawczych, szkołach wyższych oraz w ośrodkach wypoczynku, higieny procesów nauczania, a także utrzymania należytego stanu higienicznego nieruchomości.

W I połowie 2024 roku na terenie województwa lubelskiego w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 2551 placówek oświatowych i innych placówek przeznaczonych na pobyt dzieci i młodzieży (w tym m.in. 201 żłobków, 20 klubów dziecięcych, 1110 szkół, 16 szkół wyższych) oraz 224 formy wypoczynku zimowego dzieci i młodzieży. Przeprowadzono 830 kontroli sanitarnych, 163 kontrole sprawdzające, 34 kontrole interwencyjne, 128 kontroli tematycznych oraz 2 w związku z wydaniem opinii i/lub decyzji na nowopowstałe żłobki / przedszkola.

Stan sanitarny i techniczny budynków

Spośród 816 skontrolowanych placówek, nieprawidłowości natury sanitarnej stwierdzono w 49 placówkach, co stanowi 6,0% (*w I połowie 2023 r. na skontrolowanych 857 placówek, nieprawidłowości stwierdzono w 65 placówkach – 7,6%*):

- niewłaściwy stan higieniczno-sanitarny stwierdzono w 36 placówkach tj. 4,4% (*w I połowie 2023 w 42 placówkach – 4,9%*);
- zły stan techniczny stwierdzono w 1 placówce tj. 0,1% (*w I połowie 2023 r. w 16 placówkach – 1,9%*);
- zły stan zarówno higieniczno-sanitarnym, jak i technicznym stwierdzono w 12 placówkach tj. 1,5% (*w I połowie 2023 r. w 7 placówkach – 0,8%*).

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości dotyczyły niewłaściwego stanu sanitarno-higienicznego ścian, sufitów i podłóg w pomieszczeniach dydaktycznych, pokojach mieszkalnych, w pomieszczeniach sanitarnohigienicznych, ciągów komunikacyjnych, braku właściwej wentylacji, niewłaściwego oświetlenia w pomieszczeniach.

Warunki do utrzymania higieny

Zapewnienie w placówkach prawidłowych warunków higieniczno-sanitarnych zaplecza sanitarnego i jego wyposażenia jest jednym z elementów profilaktyki. Bieżąca czystość, dobry stan techniczny powierzchni, instalacji, wentylacja, podłączenie do instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej, wyposażenie w wystarczającą liczbę urządzeń sanitarnych w odniesieniu do liczby osób korzystających oraz zapewnienie środków higieny osobistej składają się na podstawowe standardy higieniczne.

Spośród 816 placówek skontrolowanych w I połowie 2024 r. (*w roku 2023 r. skontrolowano 857 placówek*) pod kątem gospodarki wodno-ściekowej:

- 793 (97,2%) placówek było podłączonych do wodociągu miejskiego/gminnego (*w I połowie 2023 r. było to 830 placówek – 96,8%*);
- 23 placówki korzystały z własnego ujęcia wody, co stanowiło 2,8% skontrolowanych placówek (*w I połowie 2023 r. było to 27 placówek – 3,2%*);
- 568 placówek było podłączonych do sieci kanalizacyjnej centralnej (miejscowej/gminnej), co stanowi 69,6% placówek skontrolowanych (*w I połowie 2023 r. było to 579 placówek – 67,6%*);
- w 248 placówkach stwierdzono brak podłączenia do sieci kanalizacyjnej tj. 30,4% skontrolowanych placówek, (*w I połowie 2023 r 278 placówek – 32,4% skontrolowanych placówek*) z czego:

- 194 placówki – 23,8%, (*w I połowie 2023 r. 210 placówek – 24,5%*) posiadały zbiorniki bezodpływowe (szamba)
- 54 placówki – 6,6%, (*w I połowie 2023 r. 68 placówek – 7,9%*) posiadały własne oczyszczalnie ścieków.

W 96,9% skontrolowanych placówek, tj. w 791 placówkach, nie stwierdzono uchybień w zakresie warunków do utrzymania higieny osobistej. Natomiast stwierdzone uchybienia dotyczyły:

- w 20 placówkach nie zapewniono zgodnego z przepisami standardu dostępności do urządzeń sanitarnych (zbyt wielu uczniów w obiekcie w odniesieniu do liczby urządzeń sanitarnych), co stanowi 2,5% skontrolowanych placówek (*w I połowie 2023 r. skontrolowano 857 placówek z czego 40 placówek – 4,7% nie zapewniły standardu dostępności do urządzeń sanitarnych*);
- w 4 placówkach (0,5%) stwierdzono brak bieżącej ciepłej wody (*w I połowie 2023 r. było to 11 placówek – 1,3%*);
- w 1 placówce (0,1%) stwierdzono brak środków do utrzymania higieny osobistej (*w I połowie 2023 r. brak wyposażenia w środki higieny osobistej stwierdzono w 1 placówce – 0,1%*);
- w 10 placówkach (1,2%) stwierdzono niewłaściwy stan techniczny pomieszczeń i urządzeń sanitarnohigienicznych;
- w 1 placówce (0,1%) stwierdzono zaniedbania dotyczące czystości i porządku.

W związku z uchybieniami dotyczącymi niezapewnienia właściwego stanu sanitarno-higienicznego pomieszczeń higienicznosanitarnych, sprawności technicznej urządzeń sanitarnych oraz wyposażenia w środki higieniczne, Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni w I połowie 2024 wydali 25 decyzji administracyjnych.

Higiena procesów nauczania i wychowania

Oceniając środowisko szkolne, szczególną uwagę zwracano na tygodniowy rozkład zajęć lekcyjnych pod kątem zachowania zasad higieny, dostosowanie mebli edukacyjnych do wymagań ergonomii, możliwość pozostawienia podręczników i przyborów szkolnych w placówce.

Rozkład zajęć lekcyjnych

W ramach nadzoru bieżącego oceniany był tygodniowy rozkład zajęć lekcyjnych pod kątem równomiernego obciążenia uczniów zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia. Spośród 369 skontrolowanych szkół, w których przeprowadzono oceną w 3055 oddziałach (*w I półroczu 2023 r. w 379 szkołach w 3359 oddziałach*) nieprawidłowości stwierdzono w 18 szkołach (4,9%), w 73 oddziałach (2,4%) oddziałach (*w I półroczu 2023 r. w 1 szkole – 0,3%, w 3 oddziałach – 0,2%*).

W porównaniu do analogicznego okresu roku ubiegłego nastąpił wzrost placówek, w których stwierdzono nieprawidłowości w zakresie rozkładu zajęć lekcyjnych. Przyczyną wzrostu placówek, w których stwierdzono nieprawidłowy rozkład zajęć lekcyjnych jest duża liczba uczniów w danej szkole lub praca nauczycieli w kilku placówkach.

Dostosowanie mebli edukacyjnych do wzrostu uczniów i przedszkolaków

Ponadto organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w I połowie 2024 r. oceniły dostosowanie mebli do warunków antropometrycznych uczniów i przedszkolaków w 560 placówkach (w tym w 381 szkołach oraz w 179 przedszkolach / innych formach wychowania przedszkolnego) co stanowi 90,6% skontrolowanych placówek. Ocenie poddano 21477 stanowisk, (*w I połowie 2023 r. w tym zakresie oceniono 605 placówek tj. 414 szkół oraz 191 przedszkoli / innych formach wychowania przedszkolnego – wskaźnik wyniósł 92,5%, ocenie poddano 2437 stanowisk*). Nieprawidłowości w powyższym zakresie wykazano

w 40 skontrolowanych placówkach – 7,1% (w I połowie 2023 r. *nieprawidłowości stwierdzono w 70 skontrolowanych placówkach – 11,6 %*).

W 2024 r. w odniesieniu do I półrocza 2023 r. uległo poprawie dostosowanie mebli do warunków antropometrycznych uczniów i przedszkolaków, co związane było z działaniami edukacyjnymi przeprowadzonymi w placówkach oświatowych przez pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Możliwość pozostawienia podręczników i przyborów szkolnych w placówce

Spośród 379 skontrolowanych szkół, tylko 3 nie zapewniło uczniom miejsca na podręczniki i przybory szkolne, co stanowi 0,8% skontrolowanych placówek (w I połowie 2023 r. – 0,2%). Możliwość pozostawienia podręczników i przyborów szkolnych przez uczniów w szkole kształtuje się na podobnym poziomie jak w analogicznym okresie roku ubiegłego.

Temperatura powietrza w pomieszczeniach dydaktycznych

Podczas kontroli pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej oceniali także mikroklimat pomieszczeń pod kątem zapewnienia właściwej temperatury w pomieszczeniach dydaktycznych. W tym zakresie skontrolowano 349 placówek oświatowych, dokonano 1765 pomiarów temperatury. Niewłaściwą temperaturę stwierdzono w 3 placówkach (10 pomiarów) – w 1 przedszkolu, 1 szkole, 1 placówce wsparcia dziennego. We wszystkich przypadkach podczas kontroli sprawdzających stwierdzono temperaturę zgodną z wymaganiami.

Oświetlenie

Na 602 placówek oświatowych (387 szkół i 215 przedszkoli), skontrolowanych pod kątem posiadania pomiarów natężenia i równomierności oświetlenia stwierdzono, że 559 (tj. 92,8%) placówek (358 szkół i 201 przedszkoli) posiadało wyniki pomiarów natężenia i równomierności oświetlenia zgodne z Polską Normą PN-EN 12464-1:2012, 12 placówek, tj. 2,0% (10 szkół, 2 przedszkola) posiadało wyniki pomiarów oświetlenia niezgodne z Polską Normą. W 19 placówkach (tj. 3,2%), w tym w 7 szkołach i 12 przedszkolach stwierdzono brak pomiarów natężenia i równomierności oświetlenia. W 12 placówkach (2,0%), w tym w 11 szkołach i 1 przedszkolu stwierdzono nieaktualne wyniki z pomiarów natężenia i równomierności oświetlenia.

W ramach prowadzenia nadzoru bieżącego pracownicy Oddziałów Laboratoryjnych Stacji Sanitarно-Epidemiologicznych w 4 placówkach przeprowadzili pomiary natężenia i równomierności oświetlenia. Na podstawie wykonanych pomiarów w 4 placówkach stwierdzono oświetlenie niezgodne z wymaganiami Polskiej Normy. Wydano 4 decyzje nakazujące zapewnienie właściwego oświetlenia.

W porównaniu z analogicznym okresem roku ubiegłego liczba placówek, w których stwierdzono oświetlenie zgodne z wymaganiami Polskiej Normy pozostaje na podobnym poziomie (w I półroczu 2023 r. – 90,9% natomiast w 2024 r. – 92,8%).

Warunki do prowadzenia zajęć z WF

Na 380 szkół skontrolowanych pod kątem zapewnienia infrastruktury do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego, 95 placówek (tj. 25,0%) posiadało m.in. salę gimnastyczną, 166 placówek (tj. 43,7%) posiadało m.in. salę rekreacyjno-zastępczą, a 232 placówki (tj. 61,1%) m.in. posiadało boiska sportowe. Ponadto 113 szkół (29,7%) posiadało szkolny zespół sportowy, w tym 110 z boiskiem, zaś 3 bez boiska. Spośród skontrolowanych szkół, 9 szkół (tj. 2,4%) posiada tylko salę gimnastyczną, 10 (tj. 2,6%) posiada tylko salę rekreacyjno-zastępczą, a 27 (tj. 7,1%) posiada wyłącznie boisko sportowe. Na 1110 szkół będących w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej tylko 20 (tj. 1,8%) posiada basen, w tym w 5 skontrolowanych w I półroczu br. W 16 (tj. 4,2%) placówkach stwierdzono brak infrastruktury do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego.

Na stałym poziomie utrzymuje się liczba placówek, które nie posiadają infrastruktury do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego (w I półroczu 2023 r. – 4,7% natomiast w 2024 r. – 4,2%).

Profilaktyczna opieka zdrowotna i opieka stomatologiczna

Spośród 378 skontrolowanych szkół, 168 (44,4%) posiada gabinety profilaktyki zdrowotnej. Pod kątem sanitarno-technicznym skontrolowano 20 gabinetów profilaktyki zdrowotnej. W szkołach, które nie posiadały gabinetów profilaktyki zdrowotnej, profilaktyczna opieka zdrowotna nad uczniami organizowana była w innych pomieszczeniach na terenie szkół (193 placówki) lub była świadczona poza placówką, na przykład w podmiotach leczniczych (15 szkół), w 2 placówkach opieka nie jest świadczona. W tym zakresie prowadzone jest postępowanie administracyjne.

W I półroczu 2024 r. odnotowano nieznaczny wzrost liczby szkół, które posiadały gabinety profilaktyki zdrowotnej (w 2024 r. 168 szkół – 44,4%, *natomiast w I półroczu 2023 r. 160 szkół – 39,4%*).

Spośród 378 skontrolowanych szkół, 113 placówek (29,9%) zapewnia gabinety stomatologiczne, natomiast w 265 placówkach (70,1%) stwierdzono brak gabinetów stomatologicznych.

Liczba gabinetów stomatologicznych w szkołach utrzymuje się na podobnym poziomie (w 2024 r. 113 szkół – 29,9% *natomiast w I półroczu 2023 r. 116 szkół – 28,6%*).

Wypoczynek zimowy dzieci i młodzieży

W I połowie 2024 roku pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowały się 224 formy wypoczynku zimowego. Skontrolowano 148 turnusów wypoczynku, na których wypoczywało 4715 dzieci i młodzieży. Na 16 turnusach stwierdzono nieprawidłowości sanitarno-higieniczne, w tym 13 w obszarze żywności i żywienia, na 8 brak dokumentacji do celów sanitarno-epidemiologicznej kadry zatrudnionej na wypoczynku (*w 2023 r. pod nadzorem znajdowały się 172 formy wypoczynku zimowego, skontrolowano 110 turnusów, na których wypoczywało 3939 dzieci i młodzieży*).

Postępowanie administracyjne

W związku ze stwierdzonymi w I półroczu 2024 r. nieprawidłowościami, wydano 249 decyzji, w tym 131 decyzji nakazujących usunięcie nieprawidłowości i 118 decyzji w sprawie ustalenia opłaty za czynności kontrolne w związku ze stwierdzeniem naruszenia wymagań higienicznych i zdrowotnych w placówkach. Ponadto wydano 2 decyzje niezbędne do rozpoczęcia działalności gospodarczej i rejestracji nowych placówek, tj. żłobków / klubów dziecięcych, 39 decyzji zmieniających termin wykonania obowiązków, 6 decyzji umarzających postępowanie administracyjne oraz 4 decyzje stwierdzające wygaśnięcie decyzji.

W ramach prowadzonego nadzoru nad placówkami nałożono 3 mandaty karne na sumę 400 zł.

Do organów prowadzących placówki, innych jednostek organizacyjnych, a także dyrektorów szkół, wystosowano 68 wystąpień pokontrolnych, celem podjęcia przez nie działań zmierzających do poprawy stanu sanitarno-higienicznego podległych im placówek.

Wnioski

1. W związku z prowadzonymi pracami remontowymi w placówkach systematycznie ulega poprawie stan sanitarno-techniczny budynków. Niemniej jednak w dalszym ciągu funkcjonują placówki w budynkach w złym stanie higienicznym i technicznym.
2. We wszystkich placówkach oświatowych (4 szkoły), w których Państwowa Inspekcja Sanitarna przeprowadziła pomiary natężenia i równomierności oświetlenia stwierdzono oświetlenie niezgodne z wymaganiami Polskiej Normy.

3. Nie wszystkie skontrolowane szkoły posiadają odpowiednią infrastrukturę do prowadzenia zajęć sportowych. Spośród skontrolowanych szkół 16 (tj. 4,2%) nie posiada żadnej infrastruktury, 9 szkół (tj. 2,4%) posiada tylko salę gimnastyczną, 10 (tj. 2,6%) posiada tylko salę rekreacyjno-zastępczą, a 27 (tj. 7,1%) posiada wyłącznie boisko sportowe.
4. *W porównaniu do I półrocza 2023 roku uległy poprawie warunki do utrzymania higieny osobistej w placówkach oświatowych. W I półroczu 2023 r. 1,3% placówek nie zapewniło bieżącej ciepłej wody, w 2024 r. – 0,5%. Niezachowanie standardów dostępności do urządzeń sanitarnych w I półroczu 2023 r. stwierdzono w 4,7% placówkach natomiast w 2024 r. – 2,4%.*
5. W porównaniu do analogicznego okresu roku ubiegłego znacznie wzrosła liczba szkół, w których stwierdzono niewłaściwy rozkład zajęć lekcyjnych (*w I półroczu 2023 r. 0,3% placówek w 0,2% oddziałach, a w 2024 r. 4,9% placówek w 2,4% oddziałach*).
6. W porównaniu do *I półrocza 2023 roku* nastąpiła znaczna poprawa dostosowania mebli edukacyjnych do wymagań ergonomii. W I półroczu 2023 r. *nieprawidłowości stwierdzono w 11,6% placówek na 7,4% stanowiskach*, natomiast w 2024 r. w 7,1% placówek na 3,6% stanowiskach.

1.5. ODDZIAŁ HIGIENY PRACY I NADZORU NAD CHEMIKALIAMI

ŚRODOWISKO PRACY

Działalność kontrolna w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego i nadzoru nad chemikaliami

Pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami przeprowadzili w I półroczu 2024 r. 1674 kontrole u 1466 pracodawców (w I półroczu 2023 r. – 1532 kontrole u 1312 pracodawców). Porównując dane do ubiegłego roku, w I półroczu bieżącego roku przeprowadzono większą liczbę kontroli oraz skontrolowano o ponad 200 zakładów pracy więcej. Nadzorem objętych zostało 18,8 % zewidencjonowanych podmiotów. Zakres przeprowadzanych kontroli obejmował m.in. nadzór nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami – 718 kontrole, nad produktami biobójczymi – 181 kontrole oraz nad produktami kosmetycznymi – 183 kontrole. W zakresie stosowania substancji i mieszanin chemicznych przeprowadzono 650 kontroli, (w analogicznym okresie ubiegłego roku przeprowadzono 660 kontroli u podmiotów stosujących substancje i mieszaniny chemiczne). W wyniku przeprowadzonych kontroli z zakresu stosowania substancji i mieszanin chemicznych wydano 25 decyzji administracyjnych (w I półroczu 2023 r. – 64 decyzji).

W I półroczu 2024 r. w 77 skontrolowanych badaniach środowiska zakładach pracy stwierdzono przekroczenia normatywów higienicznych czynników szkodliwych dla zdrowia (w I półroczu 2023 r. – 61 zakładów). W porównaniu do analogicznego okresu w ubiegłym roku liczba zakładów pracy, w których stwierdzono przekroczenia NDN/NDS czynników szkodliwych dla zdrowia wzrosła. Specyfika procesów produkcyjnych zakładów, w których stwierdzono największą liczbę przekroczeń normatywów higienicznych sprawiła, że pracownicy ekspozowani byli na więcej niż jeden czynnik szkodliwy. Najpowszechniej występującym czynnikiem szkodliwym w nadzorowanych zakładach pracy, podobnie jak w latach ubiegłych, był ponadnormatywny hałas. Oprócz ponadnormatywnego hałasu w kontrolowanych zakładach pracy stwierdzono przekroczenia NDS pyłów mąki, pyłów drewna oraz NDN drgań mechanicznych o działaniu miejscowym. Ponadto, w jednym przypadku (PKD 10 – produkcja żywności) stwierdzono przekroczenia NDSCh tlenku węgla. Działania pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami ukierunkowane były na wyegzekwowanie od pracodawców poprawy warunków pracy, m.in. poprzez podjęcie działań mających na celu obniżenie stężeń i natężeń czynników szkodliwych na stanowiskach pracy. Pracodawcy zobligowani byli również do opracowania, a następnie wdrażania w życie programów działań organizacyjno-technicznych zmierzających do ograniczenia narażenia na hałas. Natomiast w związku ze stwierdzonym przypadkiem przekroczenia NDSCh tlenku węgla została wydana decyzja administracyjna z rygorem natychmiastowej wykonalności o unieruchomieniu stanowiska pracy.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, prowadzono postępowania administracyjno-egzekucyjne, w wyniku których wydanych zostało 443 decyzje administracyjne (I półroczu 2023 r. – 422 decyzje). Analogicznie jak w ubiegłym roku również w I półroczu 2024 r. najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami w zakresie nadzoru nad warunkami środowiska pracy były: brak aktualnych pomiarów czynników szkodliwych, niewłaściwy stan higieniczno-sanitarny pomieszczeń pracy, brak dokumentacji oceny ryzyka zawodowego, brak aktualnych orzeczeń lekarskich pracowników. Przeprowadzone kontrole oraz wydane decyzje administracyjne przyczyniły się do poprawy warunków pracy pracowników.

Pion Higieny Pracy i Nadzoru nad Chemikaliami w I półroczu 2024 roku w trakcie kontroli sanitarnych prowadził działania profilaktyczne polegające na przygotowaniu pracodawców pod kątem przestrzegania przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy podczas prac związanych z usuwaniem bądź zabezpieczeniem wyrobów zawierających azbest. Ponadto udzielano porad i przekazywano informacje w zakresie wywiązywania się pracodawców z obowiązków wynikających z art. 23c ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. – Prawo atomowe. W tym zakresie w trakcie kontroli pozostawiono do zapoznania się materiały

edukacyjne, opracowane przez Głównego Inspektora Sanitarnego oraz udzielano informacji na temat:

- narażenia na radon w pomieszczeniach pracy,
- związanych z narażeniem na radon zagrożeń dla zdrowia,
- znaczenia przeprowadzenia pomiarów radonu,
- dostępnych środków technicznych służących ograniczeniu występujących stężeń radonu.

W ramach upowszechniania specjalistycznej wiedzy o zagrożeniach występujących w środowisku pracy, podczas bieżących kontroli sanitarnych prowadzono działania informacyjno-edukacyjne w zakresie zagadnień, dotyczących innowacyjnych badań i rozwiązań technicznych wspomagających kształtowanie akustycznego środowiska pracy, nowoczesnych ochron przed hałasem – zbiorowych oraz indywidualnych, rozpowszechniano informacje o dostępnej powszechnie aplikacji wspomagającej dobór ochronników słuchu do widma hałasu na określonych stanowiskach pracy, wytycznych odnośnie prawidłowego umieszczania wkładek przeciwhałasowych w przewodzie słuchowym oraz informacji na temat urządzenia do szybkiej oceny prawidłowości ich umieszczania opracowanych przez Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy.

W ewidencji pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami znajduje się 772 podmiotów wykonujących działalność leczniczą. W I półroczu 2024 r. w ramach nadzoru nad warunkami pracy i wypełnianiem przez pracodawców obowiązków, wynikających z oceny ryzyka zawodowego w zakresie zagrożeń chemicznych i biologicznych skontrolowano 87 placówek objętych numerami PKD: 86, 87 i 88 (w I półroczu 2023 r. – 58 placówek). Były to m.in. publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej prowadzące działalność w zakresie lecznictwa zamkniętego, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej oraz podstawowej opieki lekarskiej, domy pomocy społecznej, w których przeprowadzono ogółem 104 kontroli sanitarnych (w I półroczu 2023 r. – 66 kontroli), w tym 15 kontroli stwierdzających uchybienia higieniczno-sanitarne. Podczas nadzoru nad podmiotami wykonującymi działalność leczniczą najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami były: brak lub niewłaściwy stan pomieszczeń higieniczno-sanitarnych, brak aktualnego raportu bhp w zakresie zranień ostrymi narzędziami przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych, brak aktualnej dokumentacji oceny ryzyka zawodowego. W ramach sprawowanego nadzoru sanitarnego wydanych zostało 20 decyzji administracyjnych (w I półroczu 2023 r. – 14 decyzje), których celem było wyegzekwowanie poprawy warunków pracy w podmiotach wykonujących działalność leczniczą.

Nadzór nad chemikaliami

Zakres przeprowadzanych kontroli obejmował również nadzór nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami. W zakresie wprowadzania do obrotu chemikaliów przeprowadzono 68 kontroli (w analogicznym okresie ubiegłego roku przeprowadzono 94 kontrole). W wyniku przeprowadzonych kontroli wydano 5 decyzji u podmiotów wprowadzających substancje i mieszaniny chemiczne. W I półroczu 2024 r. podczas kontroli podmiotów wprowadzających do obrotu substancje i mieszaniny chemiczne stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- brak potwierdzenia przekazania Prezesowi Biura do spraw Substancji Chemicznych informacji o wytwarzanej mieszaninie stwarzającej zagrożenie;
- brak karty charakterystyki dla produkowanej mieszaniny chemicznej - mieszanki betonowej - zaklasyfikowanej jako stwarzającej zagrożenie;
- niezgodności pomiędzy sekcjami w opracowanych kartach charakterystyki produkowanych mieszanin chemicznych;
- wprowadzanie do obrotu substancji podlegających ograniczeniom załącznika XVII do rozporządzenia (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006r.;
- brak klasyfikacji wprowadzanej do obrotu mieszaniny chemicznej stwarzającej zagrożenie.

Nadzorem objęto również podmioty zajmujące się udostępnieniem na rynku oraz wprowadzaniem do obrotu produktów biobójczych. W I półroczu 2024 roku pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadzili w zakresie udostępniania na rynku produktów biobójczych – 175 kontroli (w I półroczu 2023 r. przeprowadzono nieznacznie więcej kontroli – 202) oraz w zakresie wprowadzania do obrotu – 6 kontroli (w I półroczu 2023 roku przeprowadzono 7 kontroli), w wyniku czego wydanych zostało 5 decyzji administracyjnych, najczęściej dotyczących braku pozwolenia na obrót produktem biobójczym oraz udostępniania produktu biobójczego po upływie daty ważności.

Ponadto w ramach nadzoru nad chemikaliami pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami objęli kontrolą podmioty odpowiedzialne, wytwórców oraz dystrybutorów zajmujących się produkcją i wprowadzaniem do obrotu produktów kosmetycznych. W I półroczu 2024 roku pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadzili u osób odpowiedzialnych – 30 kontroli (w I półroczu 2023 roku – 21 kontroli), u wytwórców – 6 kontroli (w I półroczu 2023 r. – 3 kontrole), a u dystrybutorów – 147 kontroli (w I półroczu 2023 r. – 131 kontroli). W wyniku przeprowadzonych kontroli wydano łącznie 18 decyzji (w I półroczu 2023 roku – 35 decyzji), dotyczących wycofania z rynku lub wstrzymania udostępniania na rynku produktów kosmetycznych z uwagi na: brak oznakowania w języku polskim, obecność substancji niedozwolonych, upływanie daty minimalnej trwałości produktów kosmetycznych oraz niewłaściwie sporządzonego raportu bezpieczeństwa produktu biobójczego. Nadto w wyniku stwierdzonych nieprawidłowości Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa lubelskiego nałożyli 10 kar pieniężnych na kwotę 23 600 zł (w I półroczu 2023 r. – 7 kar pieniężnych na kwotę 14 300 zł). Działania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie nadzoru nad substancjami i mieszaninami chemicznymi, produktami biobójczymi oraz produktami kosmetycznymi, których celem jest zapewnienie ochrony zdrowia ludzi przed szkodliwym wpływem obecnych na rynku produktów, w dalszym ciągu wymagają podejmowania działań, polegających na kontrolowaniu i eliminowaniu z obrotu produktów nie spełniających wymagań obowiązujących przepisów prawnych.

Nadzór nad Środkami Zastępczymi

Państwowa Inspekcja Sanitarna w celu ograniczania zagrożeń zdrowia publicznego z zakresu przeciwdziałania narkomani egzekwuje przestrzeganie przepisów, dotyczących zakazu wytwarzania, przywozu i wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych.

Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny współpracuje w ramach zawartego na szczeblu wojewódzkim Porozumienia z Komendantem Wojewódzkim Policji w Lublinie, Dyrektorem Izby Administracji Skarbowej w Lublinie, Prokuratorem Okręgowym w Lublinie, Prokuratorem Okręgowym w Zamościu, Komendantem Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej w Chełmie oraz Wojewódzkim Inspektorem Farmaceutycznym w Lublinie, celem przeciwdziałania zagrożeniom zdrowia publicznego i szkodom społecznym, jakie powoduje obecność na nielegalnym rynku nowych narkotyków – środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych.

Na przestrzeni ostatnich lat na terenie województwa lubelskiego obserwuje się spadek podaży środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych. Na terenie województwa lubelskiego nie funkcjonują punkty stacjonarne oferujące w sprzedaży środki zastępcze. W pierwszym półroczu 2024 roku pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadzili 4 kontrole (w I półroczu 2023 roku również przeprowadzono 4 kontrole) w zakresie podejrzenia wytwarzania i wprowadzania do obrotu produktów, które mogą być środkami zastępczymi. W I półroczu 2024 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej wyegzekwowały kary pieniężne nałożone na podstawie art. 52 a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii na kwotę 2400 zł.

W pierwszym półroczu 2024 roku do Państwowej Inspekcji Sanitarnej nie były przekazywane przez organy ścigania materiały do prowadzenia postępowań administracyjnych w kierunku stwierdzenia zakazu wytwarzania lub wprowadzania do obrotu

środków zastępczych oraz nie prowadzono postępowań administracyjnych w zakresie wytwarzania lub wprowadzania do obrotu środków zastępczych.

Epidemiologia zatruć

Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we współpracy z podmiotami leczniczymi i Państwowymi Powiatowymi Inspektorami Sanitarnymi stale monitoruje zjawisko zatruć środkami zastępczymi i nowymi substancjami psychoaktywnymi. Z danych zebranych w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Lublinie wynika, iż w pierwszym półroczu 2024 r. na terenie województwa lubelskiego odnotowano 7 przypadków zatruć lub podejrzeń zatruć środkami zastępczymi i/lub nowymi substancjami psychoaktywnymi (w I półroczu 2023 r. odnotowano nieznacznie mniej – 3 przypadki). Zgłoszone przypadki odnotowano na terenie powiatu bialskiego (3 przypadki), powiatu biłgorajskiego (1 przypadek), powiatu lubelskiego (1 przypadek) oraz powiatu radzyńskiego (2 przypadki). Na terenie pozostałych powiatów w I półroczu 2024 r. zatruć lub podejrzeń zatruć środkami zastępczymi lub/i nowymi substancjami psychoaktywnymi nie odnotowano. W pierwszym półroczu 2024 r. podejrzenie zatrucia środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną rozpoznano u trzech mężczyzn i czterech kobiet (w I półroczu 2023 r. zatrucie rozpoznano u 3 mężczyzn). W przypadku podziału na wiek, 3 przypadki dotyczyły osób nieletnich (16 lat – 1 przypadek i 17 lat – 2 przypadki) oraz 3 przypadki dotyczyły osób pełnoletnich (24 lat – 1 przypadek i 28 lat – 2 przypadki). W jednym przypadku nie ustalono wieku osoby, u której rozpoznano zatrucie środkiem zastępczym lub NSP.

W I półroczu 2024 r. podobnie jak w I półroczu 2023 r. na terenie województwa lubelskiego nie zarejestrowano żadnego przypadku zgonu spowodowanego zażyciem środków zastępczych i/lub NSP.

Choroby zawodowe

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, realizując zadania, dotyczące nadzoru nad zdrowotnymi warunkami środowiska pracy, prowadziły również postępowania administracyjne w zakresie występowania chorób zawodowych. Do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa lubelskiego do dnia 30 czerwca 2023 r. wpłynęło łącznie 107 zgłoszeń podejrzenia choroby zawodowej (w I półroczu 2023 r. – 83). W wyniku przeprowadzonych postępowań wyjaśniających i administracyjnych organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej wydały 60 decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej (w I półroczu 2023 r. – 50 decyzji) oraz 47 decyzji o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej (w I półroczu 2023 r. – 34 decyzje) oraz 58 kart stwierdzeń chorób zawodowych.

Najczęściej stwierdzanymi chorobami zawodowymi w województwie lubelskim w I półroczu 2024 r. były choroby zakaźne lub pasożytnicze – 30 przypadków (w tym 23 przypadki boreliozy, 6 przypadków Covid – 19 i 1 przypadek odkleszczowego zapalenia mózgu), przewlekłe choroby narządu głosu – 11 przypadków, przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy – 6 przypadków, pylice płuc – 5 przypadków, przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy – 5 przypadków. Stwierdzono również 2 przypadki chorób skóry oraz 1 przypadek astmy oskrzelowej. Porównując liczbę stwierdzonych chorób zawodowych w I półroczu 2024 r. z I półroczem ubiegłego roku widoczny jest wzrost stwierdzanych chorób zawodowych w grupie chorób zakaźnych i pasożytniczych z 21 przypadków na 30 przypadków. Ogólna liczba stwierdzonych chorób zawodowych w I półroczu 2024 roku wyniosła 60 przypadków i również wykazała wzrost w stosunku do liczby chorób zawodowych stwierdzonych w I półroczu 2023 roku (50 przypadków).

Porównując wykazane dane, można zauważyć, iż niezależnie od wzrostu czy spadku ilości chorób zawodowych w brany pod uwagę przedziale czasowym, jak również w odniesieniu do lat ubiegłych, największą ilość chorób zawodowych można zaobserwować wśród chorób zawodowych z poz. 26 wykazu chorób zawodowych tj. chorób zakaźnych i pasożytniczych oraz poz. 15 wykazu chorób zawodowych – chorób narządu głosu. Stąd też

istotne jest prowadzenie w dalszym ciągu działań profilaktycznych podejmowanych w zakresie przeciwdziałania tym chorobom zawodowym.

Podsumowanie

1. W wyniku działalności kontrolnej pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami w I półroczu 2024 r. przeprowadzano 1674 kontrole (w I półroczu 2023 r. – 1532 kontrole). Konsekwencją przeprowadzonych działań kontrolnych było wydanie 443 decyzji administracyjnych w związku z naruszeniem przepisów higieniczno-sanitarnych (w półroczu 2023 roku – 422 decyzje). Największy odsetek uchybień w skontrolowanych zakładach pracy stanowił brak badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy. Przekroczenia normatywów higienicznych czynników szkodliwych dla zdrowia stwierdzono w 77 skontrolowanych zakładach pracy (w I półroczu 2023 r. przekroczenia stwierdzono w 61 zakładach pracy).
2. Zakres przeprowadzanych kontroli obejmował również nadzór nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami (przeprowadzono 660 kontroli u podmiotów stosujących substancje i mieszaniny chemiczne oraz 94 kontrole u podmiotów wprowadzających substancje i mieszaniny chemiczne), nadzór nad produktami biobójczymi (przeprowadzono 175 kontroli u udostępniających na rynku produkty biobójcze i 6 kontroli u wprowadzających do obrotu produkty biobójcze) oraz nadzór na produktami kosmetycznymi (przeprowadzono 30 kontroli u osób odpowiedzialnych, 6 kontroli u wytwórców i 147 kontroli u dystrybutorów).
3. Ogólna liczba stwierdzonych chorób zawodowych w I półroczu 2024 roku wynosiła 60 przypadków, czyli wykazała wzrost w odniesieniu do I półrocza 2023 roku (50 przypadków).
4. Porównując liczbę stwierdzonych chorób zawodowych w grupie chorób zakaźnych i pasożytniczych w I półroczu 2024 r. z I półroczem ubiegłego roku widoczny jest wzrost stwierdzanych chorób zawodowych z 21 przypadków na 30 przypadków.
5. W porównaniu z I półroczem 2023 r. liczba odnotowanych zatruć/podejrzeń zatruć środkami zastępczymi w I półroczu 2024 r. nieznacznie wzrosła (z 3 przypadków w I półroczu 2023 roku, do 7 przypadków w I półroczu 2024 roku).
6. W I półroczu 2024 roku stwierdzono 3 przypadki zatruć u mężczyzn oraz 4 przypadki zatruć u kobiet. Zgłoszenia odnotowano na terenie powiatu bialskiego (3 przypadki), powiatu biłgorajskiego (1 przypadek), powiatu lubelskiego (1 przypadek) oraz powiatu radzyńskiego (2 przypadki). Spośród 7 zgłoszonych przypadków 3 zgłoszenia odnotowano u osób niepełnoletnich (16 lat – 1 przypadek i 17 lat – 2 przypadki) oraz 3 przypadki u osób pełnoletnich (24 lat – 1 przypadek i 28 lat – 2 przypadki). W jednym przypadku nie ustalono wieku osoby, u której rozpoznano zatrucie środkiem zastępczym lub NSP.

1.6. ODDZIAŁ HIGIENY RADIACYJNEJ

Do zadań Wojewódzkiej Stacji Sanitarno- Epidemiologicznej należy w szczególności kontrola użytkowników urządzeń wytwarzających promieniowanie jonizujące do celów medycznych, wydawanie zezwoleń na uruchamianie pracowni rentgenowskich i stosowanie aparatów rentgenowskich do celów medycznych, opiniowanie projektów osłon stałych pracowni rentgenowskich, nadzór nad sytuacją radiologiczną środowiska; działania nadzorcze w zakresie ochrony zdrowia przed promieniowaniem elektromagnetycznym pochodzącym od urządzeń telefonii komórkowej poprzez ewidencjonowanie oraz analizę sprawozdań z wykonanych pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.

Nadzór nad warunkami użytkowania urządzeń medycznych emitujących promieniowanie jonizujące realizowany jest przez prowadzenie kontroli sanitarnych, wykonywanie testów kontroli parametrów fizycznych przy urządzeniach radiologicznych i pomiarów dozymetrycznych, w zakładach gdzie są użytkowane urządzenia wytwarzające promieniowanie jonizujące.

Pod nadzorem Lubelskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w I połowie 2024 r. pozostawały 1503 pracownie rtg usytuowane w 804 podmiotach leczniczych, w których stosowane było 1805 aparatów rtg: 75 tomografów komputerowych, 148 aparatów rtg stosowanych w radiologii zabiegowej, 273 aparaty diagnostyczne do zdjęć i/lub prześwietleń, 44 mammografy, 1005 aparatów do zdjęć wewnątrzustnych, 238 do zdjęć pantomograficznych, 22 densytometry. Zarejestrowanych również było 14 ambulansów rentgenowskich. Szczegółowe dane dotyczące podmiotów, pracowni i aparatów zostały wprowadzone do Krajowej Bazy Urządzeń Radiologicznych.

W ramach nadzoru zapobiegawczego w I połowie 2024 r. zaopiniowano 67 projektów osłon stałych nowopowstających lub modernizowanych pracowni rentgenowskich, wydano 58 zezwoleń na uruchomienie medycznych pracowni rentgenowskich oraz 81 zezwoleń na stosowanie aparatów rentgenowskich do celów medycznych. Na wniosek podmiotów lub z urzędu LPWIS wydał 153 decyzje wygaszające zezwolenia na funkcjonowanie pracowni i/lub stosowanie aparatów rtg oraz 25 decyzji zmieniających. Jest obserwowana tendencja do wymiany aparatów na nowszej generacji, nowocześniejszych, a tym samym bezpieczniejszych i skuteczniejszych w zakresie diagnostyki i bezpieczeństwa radiologicznego.

Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wydał w I połowie 2024 roku 21 decyzji wyrażających zgodę na prowadzenie działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące w celach medycznych. Obecnie podmioty na bieżąco, po uzyskaniu zezwoleń na uruchomienie pracowni i uruchomienie i stosowanie aparatów rentgenowskich, występują o uzyskanie zgody LPWIS. Zgoda nie jest wymagana w stomatologii, przy aparatach rtg wewnątrzustnych.

W ramach nadzoru oceniana jest sprawność techniczna urządzeń emitujących promieniowanie. Ocena odbywa się na podstawie testów specjalistycznych, wykonywanych przy urządzeniach przez akredytowane laboratoria oraz testów podstawowych, przeprowadzanych przez pracowników jednostek ochrony zdrowia. Inspekcji poddawane są również systemy zarządzania jakością, wdrożone w jednostkach. Kolejnym aspektem prowadzonych czynności jest m.in. ocena kompetencji, orzeczeń lekarskich dopuszczających do pracy oraz poziomu narażenia personelu obsługującego urządzenia. LPWIS nie otrzymał żadnego powiadomienia o przekroczeniu dawki granicznej pracowników zatrudnionych w warunkach narażenia na promieniowanie.

W I połowie 2024 r. w zakresie ochrony radiologicznej skontrolowanych zostało 91 podmiotów leczniczych. W 10 wystąpiły nieprawidłowości, dotyczące w szczególności: braku aktualnych testów specjalistycznych przy użytkowanym aparacie rtg; niezgodności projektu osłon stałych medycznej pracowni rentgenowskiej ze stanem faktycznym, brak aktualnych szkoleń z zakresu ochrony radiologicznej pacjenta, braku aktualnych uprawnień inspektora ochrony radiologicznej, braku zgody wydawanej przez państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego na prowadzenie działalności związanej z narażeniem

na promieniowanie jonizujące w celach medycznych, polegającej na udzielaniu świadczeń zdrowotnych poprzez realizację procedur postępowania medycznego.

Wydano 5 decyzji administracyjnych nakazujących usunięcie stwierdzonych podczas kontroli uchybień, w tym 1 decyzję z rygorem natychmiastowej wykonalności dotyczące zakazu użytkowania aparatu rtg do czasu przedstawienia pozytywnych wyników testów specjalistycznych. Część podmiotów usunęła nieprawidłowości niezwłocznie po kontroli, w związku z tym odstąpiono od wydawania decyzji nakazowych. W analogicznym okresie 2023 r. skontrolowano 71 podmiotów i wydano 14 decyzji administracyjnych nakazowych, w tym 3 decyzje z rygorem natychmiastowej wykonalności. Jest to znaczna poprawa, w I połowie 2023 r. w około 19% kontrolowanych placówek stwierdzono uchybienia, w 2024 r. w około 10%.

W porównaniu do I półrocza 2023 r. obserwujemy znaczną poprawę w zakresie uzyskanej zgody wydawanej przez państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego na prowadzenie działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące w celach medycznych, polegającej na udzielaniu świadczeń zdrowotnych poprzez realizację procedur postępowania medycznego. W porównywanym okresie, w 2023 r. w 13 kontrolowanych podmiotach stwierdzono brak zgody, w 2024 r. w dwóch.

W ramach nadzoru laboratorium WSSE wykonało 36 testów specjalistycznych aparatów rtg do zdjęć wewnątrzustnych oraz pomiary dozymetryczne w czterech placówkach w celu sprawdzenia skuteczności osłon stałych - nie stwierdzono nieprawidłowości.

W zakresie ochrony przed polem elektromagnetycznym od 0 do 300 GHz w I połowie 2023 r. przeanalizowano 393 sprawozdania z pomiarów wokół stacji bazowych telefonii komórkowej wykonanych przez akredytowane laboratoria, przesyłane do WSSE w Lublinie zgodnie z art.122a ust.2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych parametrów.

W ramach nadzoru laboratorium WSSE w Lublinie wykonało pomiary natężenia pól elektromagnetycznych w otoczeniu 2 stacji bazowych telefonii komórkowej na terenie Lublina i powiatu chełmskiego w związku z interwencjami mieszkańców – nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów.

Kontrole przeprowadzone w trzech szpitalach w zakresie zagrożeń elektromagnetycznych w środowisku pracy podczas użytkowania urządzeń emitujących pole elektromagnetyczne nie wykazały nieprawidłowości.

W ramach realizacji krajowego planu działania w przypadku długoterminowych zagrożeń wynikających z narażenia na radon, pracownicy inspekcji sanitarnej kontynuowali udzielanie porad i informacji w zakresie: narażenia na radon w pomieszczeniach w budynkach przeznaczonych na pobyt ludzi oraz w miejscach pracy oraz związanych z narażeniem na radon zagrożeń dla zdrowia, na temat znaczenia przeprowadzania pomiarów radonu oraz na temat dostępnych środków technicznych służących ograniczeniu występujących stężeń radonu. W I półroczu 2024 r. udzielono porad i informacji w 1237 nadzorowanych obiektach. Umieszczono informacje na stronie internetowej WSSE w Lublinie <https://www.gov.pl/web/wsse-lublin/poznaj-radon-2> wraz z przydatnymi linkami.

Stan ochrony przed promieniowaniem w województwie lubelskim w zakresie kompetencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej należy ocenić jako dobry.

1.7. ODDZIAŁ ZAPOBIEGAWCZEGO NADZORU SANITARNEGO

Do zakresu działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dziedzinie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego należy m. in.: opiniowanie i uzgadnianie w zakresie wymagań higieniczno-zdrowotnych:

- decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego,
- studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz planów zagospodarowania przestrzennego, polityk, strategii, planów lub programów w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko,
- przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w ramach oceny oddziaływania na środowisko,
- dokumentacji projektowej,
- wniosków w sprawie udzielania zgody na odstępstwa od warunków technicznych oraz ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy,
- uczestniczenie w dopuszczeniu do użytkowania obiektów budowlanych oraz wydawanie opinii o spełnieniu wymagań fachowych i sanitarnych na podstawie przepisów szczególnych.

Sprawując nadzór zapobiegawczy w procesie inwestycyjnym organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej skupiają się na zagadnieniach mających wpływ na zdrowie ludzi, poprzez wydawane stanowiska:

- **na etapie wydawania decyzji w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego** organy PIS w I półroczu 2024 r. wydały 349 postanowień dotyczących uzgodnienia decyzji o warunkach zabudowy oraz 63 postanowienia dotyczące uzgodnienia decyzji o lokalizacji celu publicznego;
- **na etapie przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla dokumentów, które są wymienione w art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko** – w szczególności dla projektów: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, planów zagospodarowania przestrzennego, polityk, strategii, planów i programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, turystyki i wykorzystywania terenu. Łącznie w toku tego rodzaju postępowania organy PIS w I półroczu 2024 r. wydały 258 opinii;
- **dla planowanych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko i zdrowie ludzi zamieszczonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko** związanych m. in. z przebudową i budową: dróg, sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, budową budynków inwentarskich, budową oczyszczalni ścieków. W tym zakresie organy PIS w I półroczu 2024 r. wydały 321 opinie;
- **na etapie opiniowania warunków realizacji przedsięwzięć** – odpowiednich środków technicznych w celu zminimalizowania oddziaływania przedsięwzięć na zdrowie ludzi w zakresie emisji hałasu, emisji zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, wód i gleby. Łącznie w toku tego rodzaju postępowania organy PIS w I półroczu 2024 r. uzgodniły 23 warunki realizacji przedsięwzięć;
- **dla projektów budowlanych** – kontrola zastosowania rozwiązań technicznych i technologicznych mających wpływ na zachowanie odpowiednich warunków sanitarnych i zdrowotnych. Łącznie organy PIS w I półroczu 2024 r. w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych uzgodniły 88 dokumentacji projektowych. Ponadto LPWIS zatwierdził 61 projektów i opisów osłon stałych dla pracowni i gabinetów rentgenowskich;
- **przy wydawaniu odstępstw** – w przypadku obiektów nowych oraz przy zmianie sposobu użytkowania obiektów „istniejących” – w I półroczu 2024 r. w ramach odstępstw od warunków technicznych oraz ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy rozpatrzono 54 wnioski. W tym wydano 33 decyzje, 12 postanowień, 5 opinii oraz 4 stanowiska w formie pisma;

- **na etapie wydawania opinii w zakresie spełnienia warunków higieniczno-sanitarnych** w obiektach przekazywanych do użytkowania, tj. sprawdzenie czy obiekt zrealizowany został zgodnie z zatwierdzonym projektem budowlanym. Łącznie w toku tego rodzaju postępowania organy PIS w I półroczu 2024 r. uczestniczyły w kontrolach (m.in. dopuszczenie do użytkowania, kontrole obiektów w trakcie budowy w ramach współpracy z innymi działami) 339 obiektów. Wydano w związku z dopuszczeniem do użytkowania w trybie art. 56 ustawy *Prawo budowlane* 235 opinii. W oparciu o art. 3 pkt 3 ustawy o *Państwowej Inspekcji Sanitarnej* w wyniku przeprowadzonych kontroli wydano 47 opinii higieniczno-sanitarnych dla nowo otwieranych obiektów m.in. gastronomicznych (restauracje, lokale gastronomiczne), fryzjersko-kosmetycznych, żłobków, przedszkoli, aptek, hoteli.

Z analizy oceny bezpieczeństwa stanu sanitarnego województwa lubelskiego za I półrocze 2024 r. wynika, że liczba wszystkich przeprowadzonych kontroli przez organy PIS utrzymuje się na poziomie zbliżonym do roku 2023. Zauważono tendencje spadkową, co do ilości wydanych opinii i decyzji o spełnieniu wymagań higienicznych i zdrowotnych tj. w oparciu o art. 3 pkt. 3 ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Ponadto do nowych zadań PIS od końcówki 2023 r. należy uzgadnianie decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego wydawanych w formie postanowienia.

1.8. ODDZIAŁ PROMOCJI ZDROWIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

W ramach profilaktyki zdrowotnej realizowano następujące programy edukacyjne dla dzieci i młodzieży:

1. Program edukacyjny „**Trzymaj Formę!**” miał na celu kształtowanie prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej i ich rodzin, poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety, edukacji konsumenckiej.

W roku szkolnym 2023/2024 podczas realizacji XVI edycji, edukacją programową objęto 34777 uczniów w 500 szkołach podstawowych. Udało się w nie zaangażować 14868 rodziców, którzy wspomagali realizację programu.

Odbyła się kolejna edycja Ogólnopolskiego Konkursu wiedzy o zdrowym stylu życia, adresowanego do uczniów klas VI, VII i VIII szkół podstawowych, realizujących program „Trzymaj Formę!”. Do udziału w konkursie zgłosiło się ponad 8535 uczniów z całej Polski, w tym 778 uczniów z 90 szkół podstawowych z województwa lubelskiego. Do II etapu powiatowego konkursu zakwalifikowało się 347 uczniów, w tym 14 uczniów z terenu województwa lubelskiego.

2. Program przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych „**ARS, czyli jak dbać o miłość**” miał na celu zmniejszenie ryzyka utraty zdrowia i życia na skutek używania substancji psychoaktywnych. W roku szkolnym 2023/2024 w województwie lubelskim program realizowano w 137 szkołach ponadpodstawowych, w 9 bursach i innych placówkach kształcenia. Programem objęto 9774 uczniów, 196 innych odbiorców oraz 3846 rodziców. Ze względu na coraz większe zainteresowanie używkami w naszym społeczeństwie zaangażowanie rodziców ma duże znaczenie, lecz jak podkreślają koordynatorzy szkolni, osobiste zaangażowanie rodziców, np. poprzez uczestnictwo w edukacji na zebraniach szkolnych nie jest duże. Rodzice dzieci przedszkolnych oraz wczesnoszkolnych wykazują większe zaangażowanie. W ramach programu przeprowadzono 41 porad 30 szkoleń dla dyrektorów i koordynatorów szkolnych. Pracownicy PSSE w ramach współpracy ze szkołami przeprowadzili również 19 szkoleń dla młodzieży, 31 prelekcji i pogadanek, udzieliли 122 instruktaży.

3. Program „**Czyste powietrze wokół nas**” dotyczący edukacji antytytoniowej skierowany był do dzieci w wieku przedszkolnym, ich rodziców i opiekunów. Program realizowany był w 15 powiatach w 329 przedszkolach wśród 11 716 dzieci, 5 899 rodziców, biorąc pod uwagę inne osoby, łączna liczba odbiorców wyniosła 19 196.

4. „**Skąd się biorą produkty ekologiczne**” to program edukacyjny adresowany do dzieci w wieku 5 – 6 lat oraz ich rodziców. Głównym celem programu było zwiększenie świadomości i wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego oraz budowanie właściwych nawyków żywieniowych wśród najmłodszych.

W IV edycji programu udział wzięło 9866 dzieci z 317 przedszkoli i oddziałów przedszkolnych przy szkołach. W realizację programu aktywnie włączyło się 5 980 rodziców, którzy uczestniczyli we wzmocnieniu przekazywanych treści poprzez między innymi organizację pokazów żywności ekologicznej, komponowanie posiłków z produktów ekologicznych wycieczki do gospodarstw rolnych.

Dla uzupełnienia i utrwalenia treści programowych na szczeblu wojewódzkim zorganizowano konkurs plastyczny pt.: „**Eko produkty na moim stole – Eko śniadanie na moim talerzu**” adresowany do dzieci przedszkolnych. W konkursie udział wzięło 648 przedszkolaków ze 111 przedszkoli z 19 powiatów, a przedsięwzięcie przeprowadzono w partnerstwie z Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa/Oddział Terenowy w Lublinie, który ufundował wspólnie z WSSE nagrody dla 3 laureatów i 30 wyróżnionych prac.

5. Program edukacji antytytoniowej „**Bieg po zdrowie**” adresowany był do dzieci IV klas szkół podstawowych. Główne cele programu to: opóźnienie lub zapobiegnięcie inicjacji

tytoniowej, pokazanie atrakcyjności życia w środowisku wolnym od dymu tytoniowego oraz zwiększenie wiedzy uczniów na temat zdrowia. W minionym roku szkolnym w województwie lubelskim program realizowało 337 szkół podstawowych wśród 6301 uczniów i 5098 rodziców. W realizacji program rozszerzono o działania takie jak: formy wizualne, konkursy, ekspozycje prac plastycznych, spektakle teatralne, rozgrywki sportowe, rajdy rowerowe, gry planszowe, tworzenie hasel zachęcających do palenia papierosów, wywiady z rodzicami, którzy rzucili palenie, emisje filmów.

6. Program edukacyjny „Wybierz Życie – Pierwszy Krok” dotyczył tematyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV), podniesienia poziomu wiedzy na temat profilaktyki raka szyjki macicy, zachęcał młodzież do inspirowania rodziców do dbania o własne zdrowie. Program realizowało 10258 uczniów 7207 rodziców i opiekunów w 136 szkołach ponadpodstawowych. Głównymi formami realizacji programu były: prelekcje i pogadanki oraz prezentacje multimedialne. W program zaangażowało się 257 nauczycieli i 33 specjalistów spoza szkoły.

7. Program edukacyjny „Podstępne WZW” adresowany był do uczniów szkół ponadpodstawowych, ale realizowali go również uczniowie starszych klas szkół podstawowych. Jego głównym celem było upowszechnienie zasad profilaktyki wirusowych zapaleń wątroby typu A, B i C. Edycja programu w roku szkolnym 2023/2024 została przeprowadzona w 140 szkołach średnich i 17 szkołach podstawowych dla 16139 uczniów oraz 1578 rodziców. W ramach edukacji programowej zorganizowano 336 prelekcji, pogadanek i prezentacji, 90 form wizualnych 8 konkursów tematycznych.

8. Program edukacyjny „Znamie! Znam je?” był skierowany do uczniów szkół ponadpodstawowych i miał na celu upowszechnienie wiedzy z zakresu profilaktyki czerniaka, poznanie czynników ryzyka i znaczenia zasad ochrony przed słońcem. Program realizowało w roku 2023/2024 152 szkoły ponadpodstawowe i 20 szkół podstawowych wśród 18708 uczniów oraz 15482 rodziców. Przeprowadzono 347 pogadanek, prezentacji i wykładów i prezentacje, zorganizowano 54 przedstawienia i wystawy, 35 prezentacji multimedialnych, 61 form wizualnych, 15 quizów 19 emisji filmów i 9 rozmów ze specjalistami. Program cieszył się bardzo dużym zainteresowaniem uczniów.

Fundacja „Gwiazda Nadziei” - inicjator i koordynator krajowy 3 powyższych programów w skali kraju przygotowała koordynatorów szkolnych do realizacji programu poprzez ogólnopolskie szkolenie online wdrożone i przeprowadzone wspólnie z WSSE w całej Polsce.

Realizacja programów edukacyjnych w placówkach nauczania w roku szkolnym 2023/24 realizowana była na poziomie podobnym jak w roku ubiegłym, niektóre programy cieszyły się zwiększonym zainteresowaniem (np. „Trzymaj Formę!”). Problemem jest brak oprzyrządowania w materiały drukowane oraz aktualizacji treści programowych w programach, które realizuje się od kilkunastu lat (np. „ARS, czyli jak dbać o miłość?”). Z uwagi na konkurencyjne programy z bogatym oprzyrządowaniem w ofercie innych instytucji trudno jest zachęcić placówki do zwiększenia działań w tym obszarze. Szkoły i przedszkola zwracają uwagę na potrzebę realizacji programów w zakresie profilaktyki zdrowia z uwagi na stały wzrost problemów z którymi borykają się podczas pracy z uczniami. Są to obszary: uzależnień, braku higieny, wiedzy na temat zapobiegania chorobom zakaźnym, siedzący tryb życia, niewłaściwa postawa podczas nauki skutkująca wadami postawy, brak ruchu, niezdrowe odżywianie. Dużym zainteresowaniem w ramach realizacji programów cieszą się prelekcje pracowników Inspekcji Sanitarnej np. z zakresu edukacji konsumenckiej, napojów energetycznych, papierosów elektronicznych. Wiele z tych obszarów wymaga również wzmocnienia poprzez współpracę z instytucjami (poradnie, ośrodki zdrowia, samorządy lokalne), oraz specjalistami (psycholodzy, pracownicy służby zdrowia, terapeuci uzależnień).

Działania nieprogramowe realizowane dotychczas w ramach profilaktyki zdrowotnej w I półroczu 2024 r. w środowisku nauczania oraz w populacji osób dorosłych:

1. Akcja „**Bezpieczny i Zdrowy Wypoczynek Zimowy 2024**” corocznie kierowana jest głównie do organizatorów i opiekunów wypoczynku, dzieci, rodziców, opiekunów i społeczności lokalnej. Podczas akcji działaniami objęto 555 organizatorów i opiekunów, 6415 dzieci i młodzieży oraz 940 innych odbiorców.

W ramach działań rozesłano pisma do 1425 dyrektorów placówek nauczania i wychowania oraz organizatorów wypoczynku. Przeprowadzono: 17 porad, 49 instruktaży i porad, 84 prelekcji i pogadanek, 84 pokazów i ćwiczenia, 11 konkursów, wykonano 59 ekspozycji wizualnych. Rozdysponowano 6572 sztuki materiałów edukacyjnych i gadżetów. Na stronach internetowych zamieszczono 15 informacji, które dotarły do ok. 2680 internautów oraz 102 posty na profilu społecznościowym Facebook, które swoim zasięgiem objęły ok. 26656 odbiorców. Ponadto informacja na temat kontroli zimowisk pojawiła się w lokalnych mediach, docierając do ok. 72 206 odbiorców.

2. „**Światowy Dzień Zdrowia**” obchodzony corocznie 7 kwietnia przebiegał pod hasłem „Moje zdrowie, moje prawo”, które zwracało uwagę na zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych, edukacji i informacji, a także godnych warunków życia.

W ramach działań wysłano pisma informacyjne do 376 podmiotów, przeprowadzono 31 prelekcji dla 2407 osób, zorganizowano 6 punktów informacyjnych dla 465 osób udzielono 10 instruktaży i 40 porad dla 161 osób, zorganizowano 95 ekspozycji wizualnych, których odbiorców szacuje się na 16 001 osób. W mediach społecznościowych pojawiło się 71 postów, których odbiorcami było około 21 406 osób, zainicjowano 2 przekazy medialne w lokalnej TV. Rozdysponowano 2189 sztuk materiałów edukacyjnych.

3. W roku 2024 **Europejski Tydzień Szczepień** obchodziliśmy w dniach 21-27 kwietnia. Był on początkiem całorocznej kampanii prowadzonej wspólnie z centralą WHO, aby uczcić 50-lecie Rozszerzonego Programu Szczepień. Podczas podjętych działań: wystosowano 692 pism i apeli, udzielono 113 porad 449 osobom, przeprowadzono 70 pogadanek i prelekcji skierowanych do 1446 odbiorców. Zorganizowano 21 punktów edukacyjnych (2438 odbiorców). Rozdystrybuowano 5968 materiałów edukacyjnych. Zorganizowano 60 wystaw dla 11051 odbiorców. W mediach społecznościowych udostępniono 202 posty skierowane do 30122 osób. Działaniami objęto ponad 83 000 osób. Ogółem działania (w tym medialne) zostały skierowane do ponad 100 000 osób.

4. W dniu 31 maja odbywają się obchody „**Światowego Dnia bez Tytoniu**”. Działania były skierowane do ponad 65885 osób, między innymi w formie 52 prelekcji, 43 instruktaży, poradnictwa indywidualnego. Na stronach internetowych i za pośrednictwem Facebooka przekazano 62 informacji oraz przesłano 4 informacje do lokalnych mediów. Liczbę odbiorców szacuje się na około 50000 osób.

5. Działania edukacyjne w **zakresie profilaktyki uzależnień** w obszarze alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych w I półroczu 2024 roku realizowano poprzez 14 porad, 573 instruktaży, 297 porad, 152 pogadanek i prelekcji, 344 warsztaty z użyciem alko/narkogogli, 16 akcji profilaktycznych –1581 odbiorców. Zorganizowano 206 ekspozycji wizualnych. Łączna liczba odbiorców tych działań to ponad 29000 osób. Rozdystrybuowano ponad 8631 sztuk materiałów edukacyjnych. W mediach społecznościowych i na stronach www zamieszczono 213 informacji, a ich odbiorców szacuje się na ponad 50443 osób.

6. Realizowano **miesięczny monitoring przestrzegania zakazu palenia** w placówkach służby zdrowia, nauczania i wychowania, zakładach pracy i zakładach gastronomicznych. Przeprowadzono kontrole w 6992 obiektach, w ramach przestrzegania zapisów *Ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych*.

7. W I półroczu 2024 w ramach realizacji zadań **Krajowego Programu Zapobiegania HIV i Zwalczania AIDS** prowadzono działania w mediach społecznościowych skierowane do ponad 2700 odbiorców, a także działania edukacyjne: 3 narady, 4 szkolenia, 40 porad, 82 instruktaży, zorganizowano 3 punkty edukacyjne, oraz 4 ekspozycje wizualne, a działania ogółem były skierowane do ponad 4500 osób. Działania będą kontynuowane w II półroczu.

Ponadto prowadzono działania skierowane do obywateli Ukrainy w ramach programu **POWER Ukraine**: była to dystrybucja materiałów (14000 ulotek, 1400 plakatów) oraz działania edukacyjne.

Poruszano także inne tematy mające na celu wzmocnienie świadomości dbania o własne zdrowie: zapobieganie nowotworom, wadom postawy, propagowanie zdrowego stylu życia, edukacja konsumencka, higiena rąk.

Działania akcyjne realizowane przez Państwową Inspekcję Sanitarną w województwie lubelskim realizowane były w I półroczu roku 2024 na podobnym poziomie jak w roku ubiegłym. W środowisku lokalnym zainteresowanie akcjami o charakterze profilaktycznym jest bardzo duże. Dużym zainteresowaniem cieszą się formy edukacyjne prowadzone do dzieci i młodzieży w placówkach nauczania i wychowania (prelekcje, pogadanki, prezentacje) oraz stoiska informacyjno-edukacyjne organizowane w środowisku lokalnym podczas wydarzeń okolicznościowych (Światowy Dzień Zdrowia itp.).

Obszarem, który należy objąć większą uwagą są szczepienia ochronne. Wzrastająca niechęć do szczepień ochronnych będąca efektem działań środowisk antyszczepionkowych, brak rzetelnej wiedzy pochodzącej z fachowych źródeł oraz duża niepewność i wahanie to główne problemy z którymi można się spotkać w środowisku lokalnym. Edukacją w zakresie higieny i ochrony przeciw chorobom zakaźnym należy obejmować już najmłodsze pokolenie. Dużym problemem jest częste sięganie po używki - narkotyki, środki psychoaktywne, alkohol, tytoń/papierosy elektroniczne oraz uzależnienia behawioralne, które u młodzieży przejawiają się poprzez nałogowe korzystanie z telefonów komórkowych, gier, osadzeniu życia w przestrzeni wirtualnej, co prowadzić może w przyszłości inicjować kolejne problemy.

2. DZIAŁ LABORATORYJNY

W skład struktury organizacyjnej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Lublinie wchodzi Dział Laboratoryjny. Laboratorium wykonuje badania chemiczne, fizyko-chemiczne, mikrobiologiczne, bakteriologiczne, wirusologiczne, parazytologiczne, radiologiczne oraz organoleptyczne i pomiary fizyczne w środkach spożywczych, materiałach i wyrobach do kontaktu z żywnością, próbkach sanitarnych, wodzie do spożycia, wodzie na pływalniach i z kąpielisk, pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi, w środowisku pracy i środowisku ogólnym oraz materiale biologicznym.

Na terenie województwa lubelskiego badania laboratoryjne wykonywane są w laboratoriach Zintegrowanego Systemu Badań. System ten tworzy dziewięć laboratoriów:

- Dział Laboratoryjny WSSE w Lublinie, który jest również koordynatorem działań,
- Oddział Laboratoryjny PSSE w Białej Podlaskiej,
- Oddział Laboratoryjny PSSE w Chełmie,
- Oddział Laboratoryjny PSSE w Janowie Lubelskim,
- Dział Laboratoryjny PSSE w Lublinie,
- Oddział Laboratoryjny PSSE w Zamościu,
- Oddział Laboratoryjny PSSE w Hrubieszowie,
- Oddział Laboratoryjny PSSE w Puławach.,
- Oddział Laboratoryjny PSSE w Radzynie Podlaskim.

Laboratoria pracujące w Zintegrowanym Systemie Badań posiadają wdrożony system zarządzania zgodnie z normą PN-EN ISO/IEC 17025:2018-02 "Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących", który jest raz w roku oceniany zewnętrznie podczas auditu przeprowadzanego przez Polskie Centrum Akredytacji.

Wszystkie laboratoria posiadają akredytację PCA tym samym potwierdzając kompetencje do wykonywania badań.

Dział Laboratoryjny WSSE w Lublinie posiada stały i elastyczny zakres akredytacji AB 379 dostępny na stronie internetowej PCA oraz WSSE w Lublinie.

Zakres elastyczny obejmuje badania:

- mykotoksyny, wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, 3,2-MCPD, estry 3,2-MCPD i glicydotu, metale, alergen oraz badania sensoryczne – cechy organoleptyczne w żywności,
- metale w wodzie metodą ICP-MS,
- lotne chlorowcopochodne związki organiczne w wodzie,
- lotne związki organiczne w powietrzu na stanowiskach pracy i w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi,
- mikrobiologiczne żywności,
- mikrobiologiczne żywności metodą real-time PCR,
- materiał genetyczny wirusów, antygenów norowirusów, rota i adenowirusów,
- drobnoustroje wskaźnikowe *Geobacillus stearothermophilus*.

W I półroczu 2024 r. laboratoria województwa lubelskiego pracujące w Zintegrowanym Systemie Badań wykonały ogółem 43 318 badań, w tym 148 121 oznaczeń.

Laboratorium	Liczba badań	Liczba oznaczeń
WSSE Lublin	9206	35551
PSSE Biała Podlaska	4189	13399
PSSE Chełm	3517	11523
PSSE Lublin	11995	37461
PSSE Janów Lubelski	3173	8247
PSSE Zamość	4250	21148
PSSE Hrubieszów	1230	3374
PSSE Puławy	3672	11194
PSSE Radzyń Podlaski	2086	6224